

2017 YILINDA TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞEN

HOMOFOBİ VE TRANSFOBİ TEMELLİ NEFRET SUÇLARI RAPORU

KA
OS
GL

2017 YILINDA
TÜRKİYE'DE GERÇEKLEŞEN
HOMOFOBİ VE TRANSFOBİ TEMELLİ
NEFRET SUÇLARI RAPORU

Yayımlayan: Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği
(Kaos GL)
Birinci Baskı: Ocak 2018, Ankara

Bu kitap parayla satılamaz. İnsan haklarının desteklenmesi amacıyla yapılan ve ticari olmayan etkinliklerde serbestçe kullanılabilir.

Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere Çankaya - Ankara
Telefon: +90 312 230 0358
Faks: +90 312 230 6277
E-posta: bilgi@kaosgldernegi.org
www.kaosgl.org
www.kaosgldernegi.org

Tasarım

CeketMedya

Basım

Ayrıntı Basımevi, Ostim-Ankara
Sertifika No: 13987

Bu rapor, Açık Toplum Vakfı ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) katkılarıyla, Kaos Gey Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği tarafından hazırlanmıştır. Bu, yayın içeriğinin Açık Toplum Vakfı veya SIDA'nın resmi görüşlerini yansıttığı anlamına gelmemektedir.

İÇİNDEKİLER

1. ÖNSÖZ	5
2. ANAHTAR BULGULAR	7
3. LEZBİYEN, GEY, BİSEKSÜEL, TRANS VE İNTERSEKS KİŞİLERE YÖNELİK ÖNYARGI TEMELLİ ŞİDDET	17
3.1. HOMOFOBİK VE TRANSFOBİK NEFRET SUÇLARININ YASAL DURUMU	18
3.2. HOMOFOBİK VE TRANSFOBİK NEFRET SUÇLARI VE NEFRET VAKALARI	22
3.3. GENEL SONUÇLAR - NİTEL GÖZLEMLER	24
3.4. MAĞDUR BEYANLARINDAN ALINTILAR	35
4. KOLLUK KUVVETLERİNİN TUTUMU	37
5. İHLAL KATEGORİLERİNE GÖRE NİCEL BULGULAR	40
5.1 CİNAYET VEYA CİNAYETE TEŞEBBÜS	40
5.2. AŞIRI FİZİKSEL ŞİDDET.....	41
5.3. SALDIRI	43
5.4. DİĞER TÜRLERDE NEFRET SUÇLARI.....	44
6. EKLER	44

1. ÖNSÖZ

Kaos GL'nin geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da tekrarlanan araştırmasının bulguları genel olarak değerlendirildiğinde ve nefret suçu mağdurlarının aktarımları incelendiğinde görülmektedir ki başlıca dinamiklerde herhangi bir olumluya doğru değişim yoktur. Aksine, özellikle mağdurların kendilerini ve deneyimlerini görünür kılmaları konusunda bir gerileme yaşanmaktadır. Bu sonuç, bir kez daha, nefret suçlarının, yöneldikleri grup ya da kişiler kadar, genel olarak toplumun bütün kesimlerini etkileyen politik ve zihniyet yapılarına işaret etmektedir. Tam da bu nedenle, nefret suçları kavramı, bir hukuki terim olmasının yanı sıra kişilerarası ilişkileri, gruplar arası ilişkileri, toplumsal bağları, paylaşılan değerleri ve toplumsal ideolojiler gibi pek çok olguyu doğrudan etkileyen bir kavram olarak aynı zamanda sosyal bilimlerin çalışma alanına girmektedir.

Bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçlar genel olarak “nefret suçları” olarak tanımlanmaktadır. Bu suçlar, mağdurlarını herhangi bir eylemleri nedeniyle, yani gerçekleştirilen bir edim sonucunda değil, gerçek ya da algılanan renkleri, milliyetleri, cinsel yönelimleri, görünüşleri, etnik kökenleri, bir başka söyleyişle “eylemleri değil var oluşları nedeniyle” hedef alırlar. Dolayısıyla, diğer suçlardan yapısal bir farkları vardır. Bu nedenle “yanlılık suçları” olarak da adlandırılmaktadırlar. Failler tarafından gerçekleştirilen sözlü ya da fiziksel saldırılar için mağdurun grup aidiyetinin gerçek olması bile gerekmemekte, zaman zaman faillerin mağdurun grup aidiyetine ilişkin sanıları, atıfları ve değerlendirmeleri yeterli olmaktadır. Dolayısıyla cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dayalı nefret suçları, zaten görünmez olan LGBTİ bireyleri, nefret suçlarından korunmak için daha da görünmez olmaya iterek, varoluşsal bir tehdide dönüşebilmektedir. Bu akademik bilgiler, doğal olarak bir toplumda eşitsizlik ve adaletsizliklerin artmasının, hukukun zayıflamasının ve hak aramaya ilişkin yasal ve normatif süreçlerin yeterince sağlıklı çalışmamasının, nefret suçlarının hem artışına neden olabileceğine hem de görünür hale getirilmesini engelleyebileceğine işaret etmektedir. Türkiye’de geçti-

ğımız yıl OHAL koşullarına bağlı olarak demokratik değerlerde ve uygulamalarda görülen gerilemenin, nefret suçlarının artışına doğrudan etkisi olmasa da, görünür kılınmasının ve hak arama süreçlerinin önünde ciddi engeller oluşturduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalar, bir toplumu oluşturan farklı gruplara ilişkin iktidar ve kamu otoritelerinin kullandıkları söylemin toplumsal pratikleri doğrudan etkilediğini göstermektedir. Grup aidiyetlerinin ve gruplar arası ilişkilerin söylemler aracılığıyla inşa edildiği, anlamlandırıldığı ve meşrulaştırıldığı açıktır. Kamu otoritelerince ve medyada yaygın olarak kullanılan söylemler aracılığıyla anlamlandırılan grup aidiyetlikleri, gruplar arası ilişkiler bağlamında, “benzerlik ve farklılıkların” üretilmesini ve böylece “iç grup” ve “dış grup” ayrımının belirginleşmesini sağlar. Bu ilişkilerle birlikte şekillenen kamusal alandaysa farklı ideolojilere sahip gruplar arasında gücün nasıl dağılacığı yine söylemler sayesinde belirlenir, sürdürülür ve meşrulaştırılır. Bu anlamda kamu otoriteleri ve yaygın medya sadece söylemlerin değil, aynı zamanda söylemleri inşa eden ideolojilerin de toplum tarafından içselleştirildiği bir kaynak niteliğindedir. LGBTİ bireylere ilişkin gayrimeşrulaştırıcı bir çerçevede geliştirilen söylemler, nefret suçlarını yaygınlaştırmakta, en azından cesaretlendirmektedir.

Aşağıda dikkatlerinize sunulan 2017 yılı boyunca gerçekleşen saldırıların yanı sıra kamu otoritelerinin yasaklama kararları ve belirli gruplar tarafından gerçekleştirilen LGBTİ’lere yönelik açık nefret söylemi ve suçu içeren açıklamalar, yasal takibe uğramak bir yana, kamu otoriteleri tarafından uygulamalarıyla meşrulaştırılmaktadır. Ayrıca, kadınlara, çocuklara ve başka toplumsal gruplara yönelik şiddet ve nefret suçlarının da aynı zihniyet yapısından beslendiği ve giderek yaygınlaştığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

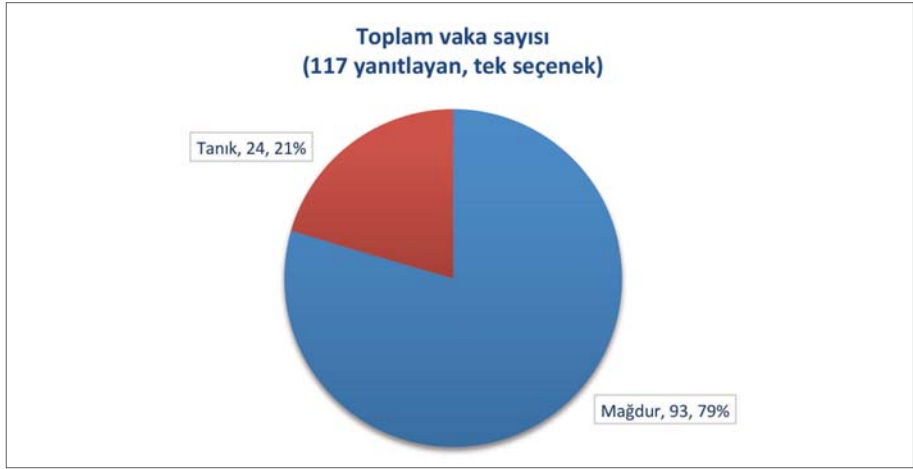
Bütün bu olumsuz toplumsal ideolojik zihniyet yapılarının ve egemen erkeklik söyleminin ürettiği nefret suçlarına karşı, LGBTİ bireylerin, bu suçları ve bu suçlara yol açan ideolojik arkaplanı görünür kılmaya ve onunla mücadele etmeye yönelik çabaları da sürmektedir. Bu rapor, bu çabanın bir adımı olarak değerlendirilmelidir. Nefret suçlarına karşı mücadeleye katkıda bulunması dileğiyle.

Prof. Dr. Melek Göregenli

İzmir, Ocak 2018

2. ANAHTAR BULGULAR

Kaos GL Derneği, raporu hazırlarken güncel durum hakkında gerçeğe dayanan veriler toplamak için Türkiye'deki çok sayıda şehri kapsayan iletişim ağını ve haber portalını kullandı. Kaos GL, mağdurlara ve tanıklara ulaşmak için, her gün güncellenen haber portalından ve diğer sosyal medya araçlarından en etkin şekilde faydalanmaya özen gösterdi. Anket soruları, ILGA Europe ile işbirliği içinde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) kriterleri göz önünde bulundurularak hazırlandı. Anket katılımcılarından gelen yanıtlara güvenilirlik, tamamlanmışlık, tutarlılık ve mükerrer bildirimleri ayıklama kriterleri temel alınarak dikkatli ve duyarlı bir filtreleme uygulandı. Böylece, sonuç rapora aktarılması uygun bulunan vaka bildirim sayısı 117 olarak belirlendi.

Bu raporda sunulan 117 anket, 93 mağdur ve 24 tanık tarafından yanıtlandı. Sadece, olay esnasında şahsen olay yerinde bulunan kişilerce doldurulan tanıklık anketleri geçerli sayıldı. Bu senenin verileri, 2016 ile karşılaştırıldığında, anketin toplam yanıtlayıcı sayısında düşüş gözlemlenmiştir. Ancak bu daha az sayıda nefret suçu meydana geldiği şeklinde anlaşılmalıdır. Uluslararası örneklerin de gösterdiği üzere nefret suçları zorlu, teşvik edici olmayan ve umut vermeyen sosyal ve politik ortamlarda daha az sayıda bildirilmektedir. Geçen seneki araş-

tırmaya göre, mağdur/tanık oranında yakınlık göze çarpmaktadır. 2016 yılında, bu rakamlar 169 toplam yanıt; 121 mağdur (%72) ve 48 tanık (%28) şeklinde gerçekleşmişti.

Anket çalışması, 5 Nisan 2017 ve 4 Ocak 2018 tarihleri arasında yürütülmüştür. Rapora dâhil edilen olaylar 2017 yılı içinde gerçekleşenlerle sınırlandırılmıştır.

Burada şu noktaya özellikle dikkat çekmek gerekir: Kaos GL Derneği’nin bir diğer raporu olan İnsan Hakları İzleme Raporu¹ farklı bir belgeleme sistemine dayalıdır ve medya izlemesini veri olarak almaktadır. Bir başka deyişle, içeriğinde sadece medyaya yansıyan vakalar ele alınmaktadır. Kaos GL’nin şu anda okumakta olduğunuz 2017 Yılı Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporu’nda ise yüz yüze, çevrimiçi ve telefonla yapılan anketlere verilen yanıtlara dayanan farklı bir izleme yöntemi kullanılmış ve sadece mağdurlar veya tanıklar tarafından bildirilen vakalar kapsamıştır. Bu yüzden bu rapor kapsamında, İzleme Raporu’na göre, daha fazla sayıda ve türde nefret suçu belgelenmiş ve raporlanmıştır. İzleme Raporu’nda yer alan bazı vakalar ise Nefret Suçları Raporu’nda yer almayabilir.

Bildirimlerin coğrafi dağılımı Türkiye’nin genel demografik yapısı ve LGBTİ’lerin göreceli olarak daha görünür olma düzeyleriyle uyumludur. Bu dağılım değerlendirilirken, LGBTİ’lerin ülke içinde göç ettiği gerçeği de hesaba katılmalıdır. LGBTİ’ler küçük yerleşim birimlerinden büyük şehirlere, özellikle de üç büyük şehre doğru hareket halindedirler. Bu yüzden, küçük şehirlerde yaşayan LGBTİ kişilerin çoğu gizli kalmaya devam ederken, büyük şehirlerde “daha az gizli” ve birbirleriyle daha fazla ilişkili olabilmektedirler. LGBTİ kişiler tarafından nefret suçu olarak değerlendirilip aktarılmamış olsa da, büyük kentlere göç etmek zorunluluğu, insanların doğup büyüdükleri yerde yaşama hakkının ihlali, yaşayacağı yeri seçme hakkının ihlali, zaman zaman can güvenliğinin ihlali olarak değerlendirilebilecek olan bu olgu ayrı bir araştırma konusudur.

Daha fazla görünür olma hali, potansiyel saldırganların “cüretkârlık” ve “hoyratlık” derecelerinde etkili olabilecek bir faktördür. Daha fazla sayıda saldırıya uğramalarının, LGBTİ kişilerin kozmopolit metropollerde veya işlek kamusal alanlarda kimliklerine dair daha açık davranabilmelerinden ve böylece saldırıya uğrama ihtimallerinin yükselmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Kamusal ve özel alanlardaki koşulların ve şehirlere özgü farklılıkların nedenlerinin belirlenebilmesi amacıyla daha ayrıntılı çalışmalar yapılması gereği ortadadır. Bu tür ayrıntılı bilgiler, yerel yönetimlerin kamusal alanlara ve insan haklarına dair politikalarına rehberlik edebilir.

1 Kaos GL Derneği 2016 Yılı LGBTİ Hakları İzleme Raporu: <http://www.kaosgldernegi.org/yayindetay.php?id=176>

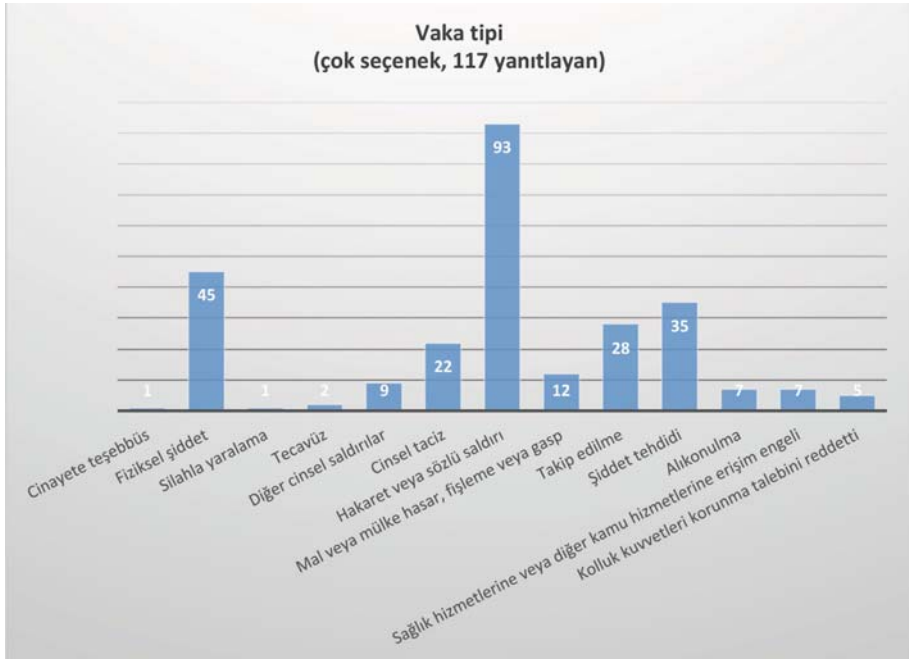
Diğer: Adıyaman, Aydın, Balıkesir, Giresun, Hatay, Kahramanmaraş, Manisa, Malatya, Sakarya, Tekirdağ, Tokat, Tunceli. Ayrıca bir katılımcımız nefret suçunun “sosyal medya” üzerinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

- Geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi 2017 yılında da homofobi veya transfobiye dayalı nefret suçlarının büyük kısmı okulda, evde, evin civarında, toplu taşıma araçlarında veya duraklarında, kafe ve barlarda, sokakta veya diğer kamusal alanlarda işlendi. Nefret suçlarının çoğunlukla kamusal alanlarda yaşanmasının kişilerin görünür olmalarıyla ilişkili olduğu düşünülebilir.

Diğer: Sosyal medya aracılığıyla, jandarma önü, havaalanı.

- Mağdurlar, ortalama olarak, vaka başına ikiden fazla hak ihlaline uğradılar: 117 yanıtlayan 267 ihlal türü bildirdi. Çoğunlukla, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı nefret söylemleri ve aşırı şiddet (işkençe) tehdidi, “daha ağır” ihlallere eşlik etti. Fiziksel şiddet ikinci sırada yer aldı.

- 270 ihlalden 58'i cinayete teşebbüs, fiziksel şiddet, silahla yaralama, tecavüz veya diğer cinsel saldırıları içerecek biçimdeki fiili saldırılar olarak gerçekleşti. Bu suçları içeren toplam 52 vakadan sadece 14'ü polise bildirildi, 5'i mahkemeye taşındı. 3 vakanın tanıkları polis, 5'i ise mahkeme süreçleri hakkında bilgi sahibi değildi. Yukarıda sayılan ihlal türlerinin mağdurlarının cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri, takip eden tabloda sunulmuştur.

Diğer: Queer (2), Cinsiyetsiz, Akışkan.

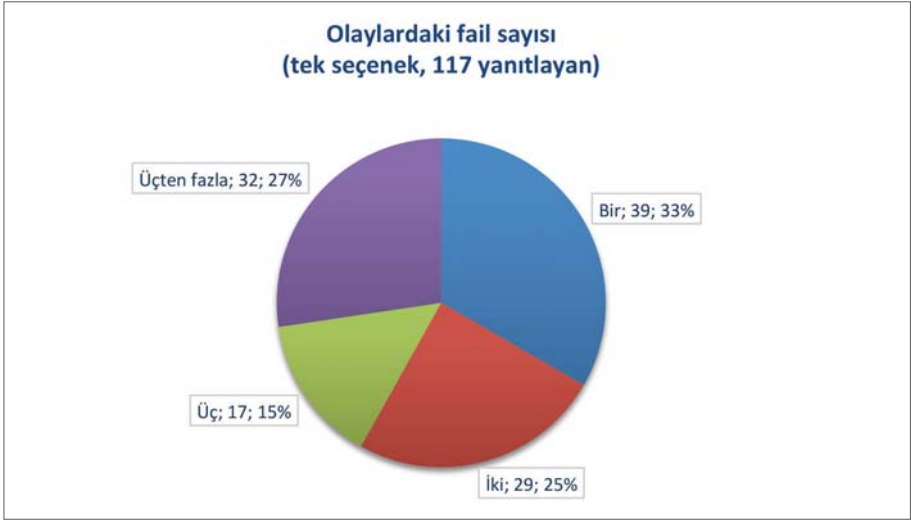

Diğer: Queer, Akışkan, “Herhangi bir kalıba sokmak istemiyorum”.

- Mağdurların çoğu ailelerinden ve kolluk kuvvetlerinden ciddi biçimde korkuyorlardı. Mahkemelere veya diğer devlet aygıtlarına güvenmiyorlardı. Bu nedenle de kolluk kuvvetlerine veya mahkemelere son derece az sayıda olay ihbar edildi. 117 vakadan sadece 19’u polise bildirilirken sadece 7’si mahkemeye intikal etti. Sadece 1 vakada polis olayı nefret suçu olarak değerlendirdi.
- Vakaların beşte üçünde failler iki veya daha fazla sayıda kişiden oluşuyordu. 117 olaydan 32’sinde failler üçten fazla kişiydi.
- 1 cinayete teşebbüs özel kişiler tarafından gerçekleştirildi. Gaziantep’te gerçekleşen olayın failleri, mağdur trans kadının tanımadığı iki kişiydi.

Bu sonuçlar, önceki çalışmaların ve başka ülke deneyimlerinin bulgularıyla tutarlıdır. Geyleme yönelik nefret suçlarının daha yüksek oranlarda olması, bir yandan heteroseksist erkeklik ideolojisinin, daha çok geyleme yönelmesi ile bir yandan da gey kimliğinin daha kolay ayırt edilebilir olmasıyla ilişkilendirilebilir. Nefret suçlarının mağdurlarının güvenlik güçlerine başvurma oranının diğer suçlara oranla daha düşük olduğu Herak ve arkadaşlarının (1999) çalışmalarında da gösterilmiştir: Kurbanın cinsiyeti ve cinsel yöneliminden bağımsız olarak, nefret suçları, nefret suçu dışındaki suçlara kıyasla daha az polise bildirilmektedir. Lezbiyenlerin %36’sı nefret suçlarını polise bildirirken, %68’i başlarına gelen diğer olayları bildirmiştir. Geylemlerin %46’sı nefret suçlarını bildirirken, %72’si diğer suçları bildirdiğini, biseksüellerin ise %35’inin nefret suçlarını bildirirken, %62’sinin diğer suçları polise bildirdiği görülmüştür.

Nefret suçu faillerinin genellikle bir kişiden fazla oldukları bulgusu, eylemin sorumluluğunun yayılması nedeniyle suçun failer açısından daha meşru geldiği biçiminde yorumlanabilir.

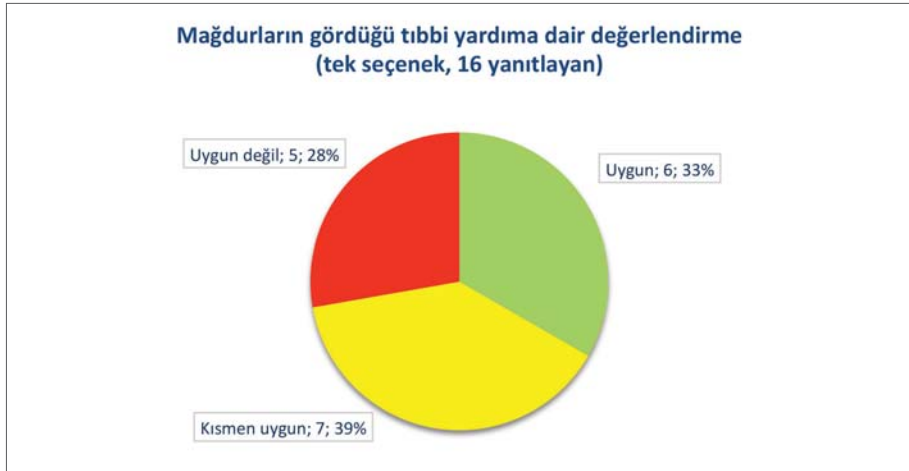
- Olayların yarısından fazlasında saldırılar iki veya daha fazla sayıdaki görgü tanığının gözü önünde yapıldı.

- Görgü tanıklarının yarısından fazlası (%55) olaylara tepki vermedi. Yüzde 15'i mağdurları destekleyici tavır aldı. Vakaların yüzde 18'inde bazı görgü tanıkları mağduru desteklerken bazıları failerin yanında yer aldı. Görgü tanıklarının nefret suçlarına sessiz kalması ya da kolaylaştırıcı bir yaklaşım içinde olması bir yandan suçun işlenmesini kolaylaştırmakta diğer yandan nefret suçlarına yol açan ideolojilerin toplumsal arka planına dikkat çekmektedir.

- 117 vakanın 30’unda mağdurlar yaralandı; 18’i tıbbi yardıma başvurdu. 2 vakanın tanığı olay sonrasında mağdurun tıbbi yardıma başvurup başvurmadığını bilmiyordu. Tıbbi yardım aldığı bildirilen 18 mağdurun sağlık kurumlarına başvuru sürecinde gördüğü tedavi ve genel yaklaşıma dair 16 mağdurun ifadesine dayanan değerlendirme takip eden tablodan okunabilir.

- Mağdurların çoğu olayların ardından ciddi psikolojik tahribata uğradı ve bu zarar uzun süreli etkileriyle mağdurların hayatını birçok bakımdan kötüleştirdi. Az sayıda (yüzde 21) mağdur travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, anksiyete, öfke veya paranoyadan kaynaklı ciddi sorunların üstesinden gelmek üzere profesyonel destek aldı. Psikolojik tedavi gören mağdurların yarısından fazlası tam olarak iyileşemediklerini ifade etti. Bu bulgu da ilgili literatürle tutarlıdır: Nefret suçlarının mağduru olmanın LGBTİ’ler için yarattığı psikolojik acı,

diğer suçlara kıyasla daha fazladır. Cinsel yönelimleri ve kimlikleri yüzünden başlarına kötü olaylar gelen katılımcılar diğerlerine kıyasla daha fazla depresyon belirtileri, travmatik stres, anksiyete ve öfke göstermektedirler. Nefret suçlarının mağdurlarının dünyayı daha az güvenli, insanları daha art niyetli görme eğiliminde oldukları, kişisel benlik kontrollerinin daha düşük olduğu, kendi başarısızlıklarını toplumsal önyargıya atfetme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Aşağıdaki grafiklerden izleneceği gibi yaşanan bu psikolojik sonuçlar, uzun süreli psikolojik destek alma ihtiyacını doğurmaktadır.

- Anketi yanıtlayan 93 mağdur ve 24 tanıktan 25’i saldırılardan sonra mağdurun profesyonel psikolog veya psikiyatrist desteği aldığını bildirdi. Yukarıdaki grafikte bu desteğin mağdurlarca nasıl değerlendirildiği sunulmuştur. Aşağıdaki grafikte yer alan mağdurların yaşadığı psikolojik sonuçlar, kuşkusuz uzun süreli kalıcı etkileri göstermekte ve ciddi ve sürekli bir profesyonel desteğe duyulan ihtiyaca işaret etmektedir.

“Topluma ait olmadığımı düşünerek etrafımdaki insanlar tarafından her an şiddete maruz kalabilirim diye korkmaya başladım.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“Kendimi kötü hissettim. Her gece rüyamda tartışma yaşıyordum. Yani daha yeni kendime geliyorum; olayın etkisinden çıkıyorum. Kolay kolay unutamam yine de.” (hakaret ve sözlü saldırı mağduru bir trans)

“Olaydan sonra sürekli sakinleştirici içmem gerekiyordu, hiç uyuyamıyordum ve sürekli ağlıyordum.” (sosyal medya aracılığıyla hakaret ve sözlü saldırıya maruz kalan bir biseksüel kadın)

“Akut stres bozukluğu bulguları gösterdim. Geceleri kâbuslar gördüm. Yalnız başıma bir süre kalamadım. Sürekli olaylar aklımda dönüyordu. Olayın üzerinden yaklaşık 1.5 ay geçti, daha henüz kendime gelip olayın psikolojik travmasını atlarmaya başladım.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“Hala uyuyamıyorum. Gözaltına alındıktan sonra evimi değiştirmek zorunda kaldım. TEM’de insanlık onuruna yakışmayan psikolojik şiddet uygulanıyor. Çıplak aramaya direndiğim için hakarete maruz bırakıldım.” (fiziksel şiddet mağduru bir trans kadın)

“Bir daha kamusal bir alanda bir arkadaşımın herhangi bir yaklaşımını yaşayamadım. Olayın olduğu parka o gecedan beri hiç gitmedim. Ara sıra güvenlik görevlisi ya da polis gördüğümde aynı şiddeti bana yaşatacağı korkusu yaşadım.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“Sağlık haklarımı kullanırken çekinmeye başladım. Özsaygımda, kendimi kabullenmemde sıkıntılar yaşadım. Anlık duygu değişimlerine sebebiyet verdi.” (hakaret ve sözlü saldırı mağduru bir trans erkek)

“Metrodan eve doğru giderken, zaten yorucu bir gün geçirmişken böyle bir sözlü saldırıya uğramam ve sonrasında çıkışa kadar kovalanmam tabii ki psikolojimi derinden sarstı.” (sözlü şiddete uğrayan ve takip edilen bir gey)

“Hâlâ rüyalarımın giriyor. Hâlâ bana tecavüz etmeye çalıştığını görüyorum. Sokağa çıkarken korkuyorum. Sevgili yapamıyorum. Bir ilişki kuramıyorum. Korkuyorum. Bana zarar verilmesinden korkuyorum.” (cinsel saldırı ve fiziksel şiddet mağduru bir lezbiyen)

“Tedirginim. Tekrar böyle bir sözel linçe maruz kalır mıyım veya şiddete dönüşür mü, yurttan atılır mıyım aileme haber verirler mi; sürekli bunları düşünüyorum.” (hakaret ve sözlü saldırı mağduru bir lezbiyen)

“Bu olaylar yaklaşık üç aydır belirli bir düzen içinde gerçekleşiyor. Tam düzeldi derken yeniden patlak veriyor. Öfke kontrolü sorunu yaşıyorum.” (fiziksel şiddet mağduru bir lezbiyen)

“İlk birkaç hafta yaşadığım yerden bir an önce kaçmak, başka yerlere gitmek istedim ve toplumda istenmeyen, öteki, azınlık olduğumu acı bir tecrübeyle deneyimledim.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“Cinsel yönelimim sebebiyle askerlikten muaf olmak için başvuruda bulundum. Hastanedeki ve askeri şubedeki tüm sürecin (süreç için hazırlığım da dahil olarak) beni derinden etkilediğini düşünüyorum. Olayın üzerimde biriktiği etkiyi sosyal anlamda paylaşmam, atlatmam yaklaşık 2 ayımı aldı. Hala konuyla ilgili sıkıntım olsa da su anda arkadaşlarım sayesinde bütün sürece biraz daha soğukkanlılıkla bakabiliyorum.” (cinsel taciz ve sözlü saldırı mağduru bir gey)

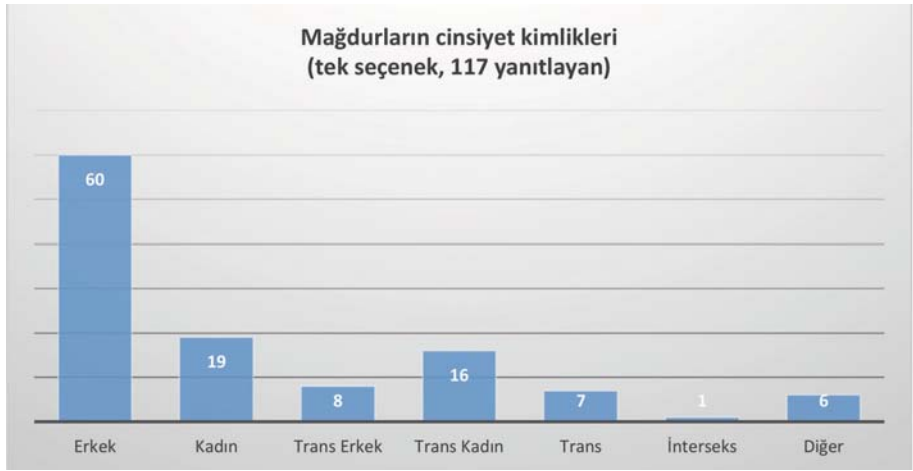
“İnsanlara karşı korku başlangıcı. Bir daha açık olamamak. Sürekli hetero gibi davranmak zorunda kalmak.” (sözlü saldırı ve şiddet tehdidi mağduru bir lezbiyen)

“Sürekli takip edildiğimi hissettim. Çevremdeki tüm araçların içine bakıp yüzleri belleğime kaydetmeye çalışıyordum. İki gün evden çıkmadım.” (sözlü saldırı ve takip edilme mağduru bir gey)

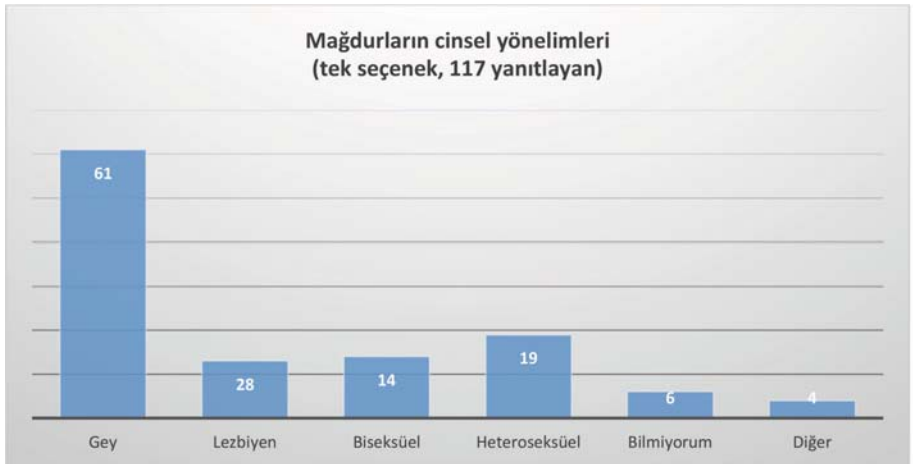
“Kendimi uzunca bir süre kötü hissettim. Sokakta tehdit algısıyla yürüdüm. Uykularımı kötü etkiledi. Ben de nefret etmemek için çabaladım.” (fiziksel şiddet mağduru bir biseksüel erkek)

3. LEZBİYEN, GEY, BİSEKSÜEL, TRANS VE İNTERSEKS KİŞİLERE YÖNELİK ÖNYARGI TEMELLİ ŞİDDET

Takip eden tablolar, 117 vakada mağdurların cinsiyet kimlikleri, cinsel yönelimleri veya interseks durumlarıyla ilgili mağdur ve tanık beyanlarını görselleştirmektedir.

Diğer: Queer (2), Cinsiyetsiz (2), “Herhangi bir kalıba sokmak istemiyorum”, Akışkan.

Diğer: Queer, Panseksüel, “Yok”, “Herhangi bir kalıba sokmak istemiyorum”.

Cinsiyet kimliği “trans kadın” olarak ifade edilen toplam 16 vakanın sadece 8’i mağdurlar, 8’i ise tanıklar tarafından bildirilmiştir. Diğer cinsel kimliklere göre belirgin bir mağdur/tanık oranı dengesizliği içeren bu durum şu şekilde yorumlanabilir: Kendilerine dönük sosyal dışlama ve önyargılar nedeniyle, trans kadınların çoğunun istihdam alanı –kayıt dışı - seks işçiliğine indirgenmiş durumdadır. Bu açıdan, nefret suçları ile neredeyse her gün karşılaşmaktadırlar. Buna rağmen ankete sadece 8 trans kadının katılımı, bu kişilerin çoğunun yaşam pratikleri nedeniyle sivil toplum ağlarından uzak olduğuna, sivil toplumun bu kişilere yeterince erişemediğine veya sivil toplumun düzenlediği böylesi bir ankete yanıt vermenin kendileri açısından “yararsız” bulunduğuna işaret edebilir. Bir başka yorum, başlarına gelen nefret suçlarının sıklığı nedeniyle saldırıların kendileri için “olağanlaşması” ve bunları “kanıksamaları” olabilir. Ayrıca, nefret suçlarına maruz kalan bu kişilerin de toplumun bir parçası olduğu ve şiddet davranışlarının ve ideolojisinin toplumsal yaygınlığı düşünüldüğünde, kendilerine yönelik şiddet davranışlarının “nefret suçu” veya “ayrımcılık” kapsamında olduğunu ayırt edememiş olmaları da söz konusudur. Bu bulgu, özellikle korunmasız koşullarda bulunan transların sadece çalışma koşulları değil, farkındalık ve dayanışma ağları konusundaki ihtiyaçlarına da işaret etmektedir. Bu bulgu aynı zamanda, özellikle sokakta çalışan transların, bir tür topluluk aidiyetiyle ve kendi kaynaklarıyla korunabilecekleri inancıyla, kendileriyle aynı koşullarda bulunan arkadaşlarıyla bir sosyal destek ağı oluşturduğunu düşündürülebilir. Bu dayanışma ağı, bir yandan günlük hayatı kolaylaştırmakta diğer yandan da kapalı bir kimlik grubuna aidiyetin, diğer destek kaynaklarına ihtiyacın azalmasına yol açtığı düşünülebilir.

Görüldüğü üzere, interseksler bu araştırmada da görünmez olmaya devam etmiştir. Bu sonuç Türkiye’deki interseks kişiler veya gruplar ile LGBTİ örgütler arasındaki bağı zayıf olduğunun yansıması sayılabilir. Bu durum şöyle yorumlanabilir: İntersekslerin sorunları hâlâ sosyal-politik çerçeve yerine indirgenmiş bir tıbbi bağlamda ele alınmaktadır; çoğunlukla çocuk yaşta olan hak sahipleri ebeveynlerinin, ebeveynler ise konuya dair insan hakları bakışı sınırlı sağlık personelinin vesayeti altındadır. Dolayısıyla, interseksler konusunda gerek kendilerine gerekse sosyal bağlarına yönelik farkındalık çalışmalarının gereği vurgulanmalıdır.

3.1. HOMOFOBİK VE TRANSFOBİK NEFRET SUÇLARININ YASAL DURUMU

2017 yılı itibariyle Türkiye, nefret suçlarını mevzuatında kısıtlı bir şekilde tanı-
mıştır; “cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği” ise korunan temeller arasında kapsan-

mamıştır; norm haline gelmiş bir hukuk içtihadı da henüz söz konusu değildir. Mart 2014’te yürürlüğe giren **Ceza Kanunu** 122. maddedeki düzenleme, cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğini içermemektedir. Sadece “dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep” konularındaki nefret suçları kanunla tanınmıştır. Ayrıca Giriş bölümünde çeşitli şekillerde açıklanmış olan siyasi önlemlerin ve sosyal-kültürel yönlerin hiçbiri kanunda yer almamaktadır.²

Madde içeriğine göre, yukarıda sayılan kriterlerden kaynaklanan nefret nedeniyle mal ve hizmetlere erişim ve ekonomik etkinlik ile istihdamın engellenmesi suç olarak düzenlenmiştir. Türkiye gibi yaşam hakkı ve beden bütünlüğüne yönelik nefret suçlarının yoğun olarak yaşandığı bir ülkede mevcut düzenleme yeterli değildir. Nefret suçu failinin bireysel nefretinin aranması durumunda madde uygulanamaz hale gelecektir.

Kamu Denetçiliği Kurumuna mevzuatı itibarıyla “cinsel yönelim” ve “cinsiyet kimliği” temelli çalışma yapma yetkisi açıkça verilmiş değildir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığını kapsamayan **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu** Kanunu sivil toplumun itirazlarına rağmen 2016 yılında Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanun “ve benzeri” ibaresine de yer vermeyerek korunan insan hakları kategorilerini Hükümet’in ideolojik tercihleri doğrultusunda sınırlandırmıştır. Siyasal iktidarın bu yaklaşımı, LGBTİ kimliğine dönük egemen algıyı belirlemede etkili olmakta ve nefret saikiyle işlenen suçlara ilişkin cezasızlık algısı oluşturmaya katkıda bulunmaktadır.

Türk yargı sistemi, koruma ve önleme görevini ihmal eden siyasi iktidar ile uyumlu biçimde, önyargı saikini umursamamaya devam etmektedir. Uygulamada, homofobik veya transfobik nefret saiki ağırlaştırıcı neden olarak ele alınmak yerine, failer “haksız tahrik” veya “iyi hâl” gibi ceza indirimleriyle Türk mahkemelerince ödüllendirilebilmektedir. 2017 yılında mahkeme, Suriyeli mülteci Wisam Sankari’nin öldürüldüğü nefret cinayetine ilişkin verdiği kararında, “haksız tahrik” ve “iyi hal” indirimi uygulamıştır.³ Bugüne kadar mahkeme kararlarında ve siyasal iktidarın söylemlerinde bir etkisi hissedilmemiş olsa bile bir olumlu gelişme olarak ise 2014 yılında Anayasa Mahkemesi’nin nefret suçunu değil ama nefret söylemini açıkça suç kapsamında değerlendirdiği karar görülebilir.⁴

2 Bkz. Türk Ceza Kanunu Madde 122 - <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

3 <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=24725>

4 <http://kaosgl.org/sayfa.php?id=17105>

Nefret suçu vakalarıyla ilişkisi kurulabilecek ve hepsi Ceza Kanunu’nda yer alan şu maddeler, önyargı kaynaklı suçlarla mücadeleye dair Türkiye mevzuatındaki eksiği göstermektedir:

- **Türk Ceza Kanunu – Madde 3 (Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi):** (1) Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. (2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasi görüşler veya diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.
- **Türk Ceza Kanunu – Madde 115 (İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme):** (1) Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dinî, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) (Değişik: 2/3/2014-6529/14 md.) Dini inancın gereğinin yerine getirilmesinin veya dini ibadet veya ayinlerin bireysel ya da toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi hâlinde, fail hakkında birinci fıkraya göre cezaya hükmolunur. (3) (Ek: 2/3/2014-6529/14 md.) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla bir kimsenin inanç, düşünce veya kanaatlerinden kaynaklanan yaşam tarzına ilişkin tercihlerine müdahale eden veya bunları değiştirmeye zorlayan kişiye birinci fıkra hükmüne göre ceza verilir.
- **Türk Ceza Kanunu – Madde 122 (Nefret ve ayrımcılık⁵)** Madde 122- (Değişik: 2/3/2014-6529/15 md.) (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle; a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini, b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını, c) Bir kişinin işe alınmasını, d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- **Türk Ceza Kanunu – Madde 125 (Hakaret)** (1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli

5 Bu madde başlığı “Ayrımcılık” iken, 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanunun 15’inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilâl ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur. (3) Hakaret suçunun; a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, b) Dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz. (4) Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri; basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, üçte biri oranında artırılır. (5) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır.

- **Türk Ceza Kanunu – Madde 153 (İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme)** (1) İbadethanelere (kilise, cami, vb.), bunların eklentilerine, buralardaki eşyaya, mezarlara, bunların üzerindeki yapılara, mezarlıklardaki tesislere, mezarlıkların korunmasına yönelik olarak yapılan yapılara yıkmak, bozmak veya kırmak suretiyle zarar veren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapisle cezalandırılır. (2) Birinci fıkrada belirtilen yerleri ve yapıları kirleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. (3) Birinci ve ikinci fıkralardaki fiillerin, ilgili dinî inancı benimseyen toplum kesimini tahkir amacıyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.
- **Türk Ceza Kanunu – Madde 216 (Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşığılama)** (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşığılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşığılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Görüldüğü üzere, Türk Ceza Kanunu hükümleri, normal olarak çok boyutlu nefret suçları meselesinin sadece fiilen ve yasal çerçeveye uygun “suç teşkil eden” yönüne dikkat çekmekte, onu ele almakta ve bunu da yetersiz kapsamda yap-

maktadır. Burada cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği, diğer birçok kategori gibi, korunan temeller arasında değildir. Böylesine bir korumaya dair henüz Türk mahkemelerince oluşturulmuş herhangi bir içtihat da söz konusu değildir.

3.2. HOMOFOBİK VE TRANSFOBİK NEFRET SUÇLARI VE NEFRET VAKALARI

Saldırılarındaki gerekçe ve olgulara dair motifler mağdurlarca ve tanıklarca aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

Diğer: Seks işçisi olması (2)

Bulgular, nefret suçunun hedefi haline gelebilmek için, cinsel kimlik açısından bütünüyle açık olmak gerekmediğini göstermektedir. Saldırganların, herhangi bir işaret, tahmin ya da sözlü ifade sonucunda da harekete geçmeleri söz konusudur. Bu durum, nefret suçlarının sosyal bilimler alanlarında yapılan tanımlarında da yer almaktadır. Nefret suçlarının hedefi olan grup aidiyetlerinin zaman zaman gerçek olması gerekmekte, failin “atıfları” sonucunda ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet ideolojilerinin oluşturduğu “kalıp yargılar” (stereotipler) ya da “özcü inançlar” bir toplumda ne kadar yaygınsa, grup aidiyetlerine yönelik atıflar o kadar yaygın olacaktır. Örneğin “kadınsılığın” bir erkek için “gey” olmanın ya da “erkeksi” giyinmenin lezbiyenliğin belirtisi olarak kabul görmesi, bu tür yanlış atıfları mümkün hale getirmektedir.

- Takip eden grafikten de anlaşılacağı üzere, 117 vakadan 21’inde LGBTİ örgütlerinde çalışan veya LGBTİ hakları aktivisti kişiler hedef alınmıştır. Bu oranın yüksekliği, uluslararası sözleşmeler ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Savunucuları Beyannamesi⁶ uyarınca Devletler tarafından aynı zamanda “insan hakları savunucusu” olarak değerlendirilmesi gereken bu kişilerin özel bağlamının ve Hükümet’in bu kişilerin durumuna dair sorumluluklarının altını çizmektedir.

6 <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Defenders/Declaration/DeclarationHRDTurkish.pdf>

3.3. GENEL SONUÇLAR – NİTEL GÖZLEMLER

Mağdurların cinsel kimlikleri

- Anketi yanıtlayan 93 mağdurdan 50’si cinsel kimliklerini erkek, 19’u kadın, 5’i trans erkek, 8’i trans kadın, 4’ü trans, 1’i interseks, 1’i akışkan cinsiyet (*genderfluid*), 2’si queer, 2’si cinsiyetsiz, 1’i “herhangi bir kalıba koymak istemediği” şeklinde ifade etti.
- Anketi yanıtlayan 24 tanıktan 10’u mağdurların cinsiyet kimliklerini erkek, 3’ü trans erkek, 8’i trans kadın, 3’ü trans şeklinde belirtti.
- Bildirilen toplam 117 olayın 60’ında mağdurlar erkeklerdi; ayrıca 8’inde trans erkekler mağdur edilmişlerdi.
- Diğer cinsiyet kimlikleri de mağdurların geri kalanını oluşturuyordu: 19 olayda mağdur kadın, 16 olayda trans kadın, 7 olayda trans olarak tanımlandı. Bu bulgu, erkeklerin cinsel kimlikleri ve/veya cinsellikleri konusunda daha açık olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bir başka yorum, heteronormatif beklentileri karşılamadıkları zaman erkeklere daha az tolerans gösterildiği ve daha fazla şiddet sergilendiği şeklinde olabilir. “Erkek özellikleri gösteren kadınlar” toplumda erkek lehine tanımlanmış cinsiyet kodlarından ötürü olası saldırganlar için daha az “düşmanlaştırılıyor” ve bir açıdan hoş görülüyor olabilir. Buna ilaveten, yine aynı cinsiyetçi sosyal politik zeminden ötürü, lezbiyen ve biseksüel kadınların LGBTİ topluluğunda dahi az görünür olduğu vurgulanmalıdır. Bu görece daha az görünürlük durumu, araştırmanın kapsayıcılığı ve dolayısıyla sonuçları üzerinde de etki yaratmış olmalıdır. Benzer bir sorunsal interseksler için de geçerlidir. Araştırmaya katılan tek bir interseks kişi olmaması, onlara

yönelik nefret suçlarının işlenmediği değil, tersine, sorunlarının insan hakları yerine tıbbi bağlamda ele alındığı ve sivil toplum ağlarından uzakta oldukları şüphelerini güçlendirmektedir. Buna ek olarak, pek çok interseks, henüz bebeklikte veya çocuklukta aydınlatılmış onamları alınmaksızın cerrahi müdahaleye uğramakta, çoğu operasyon geçirdiğini bilmemekte ve yaşadıkları sorunları iradelerini ve gerçek kimliklerini yansıtmayan, vücut bütünlüklerini bozan bu operasyonlara bağlayamamaktadır. Bu durum da onları insan hakları alanının koruyuculuğundan uzaklaştırmaktadır. Ayrıca interseks durumu aynen korunuyor olsa bile, toplumsal önyargılar bakımından, diğer kimliklere oranla daha az hedef olabilir. Bunun nedeni, interseks kimliğinin bir tercih değil, doğuştan getirildiğinin düşünülmesi ve kişinin iradesi, kontrolü dışında kaldığı düşüncesi olabilir. Böylece daha az düşmanlaştırma söz konusu olabilir. Araştırmalar, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin kişinin “tercihi” sonucunda oluştuğunun düşünülmesinin, doğuştan getirildiğinin düşünülmesine göre daha fazla önyargılı yaklaşımlara yol açtığını göstermektedir.

Mağdurların cinsel yönelimleri

- Anketi yanıtlayan 93 mağdurdan 50’si kendisini gey, 13’ü lezbiyen, 13’ü biseksüel, 13’ü heteroseksüel, 1’ü panseksüel, 1’i queer şeklinde ifade etti. 1 mağdur, “herhangi bir kalıba sokmak istemiyorum”, 1 diğeri “yok” şeklinde yanıtladı. Bu bulgu, cinsiyet dağılımı açısından yukarıdaki paragrafta bahsedilen analitik yaklaşımı destekleyici şekilde yorumlanabilir.
- Cinsiyet kimliklerini “trans kadın” olarak beyan eden toplam 8 mağdurdan 7’si kendi cinsel yönelimlerini heteroseksüel, 1’i queer şeklinde belirtti.
- Cinsiyet kimliklerini “trans erkek” olarak beyan eden toplam 5 mağdurdan 3’ü kendi cinsel yönelimlerini heteroseksüel, 2’si biseksüel olarak ifade etti.
- Cinsiyet kimliklerini “trans” olarak ifade eden 4 mağdurdan hepsi cinsel yönelimlerini heteroseksüel şeklinde ifade etti.
- Anketi yanıtlayan 24 tanıktan 11’i mağdurların cinsel yönelimlerini gey, 1’i biseksüel, 6’sı heteroseksüel, 6’sı bilmediği şeklinde ifade etti.
- Mağdurların cinsel kimliklerini “trans kadın” olarak tanımlayan toplam 8 tanıktan 5’i mağdurun cinsel yönelimini heteroseksüel, 3’ü bilmediği şeklinde ifade etti.
- Mağdurların cinsiyet kimliklerini “trans erkek” olarak tanımlayan toplam 3 tanıktan 1’i mağdurun cinsel yönelimini heteroseksüel, 1’i biseksüel, 1’i de gey şeklinde belirtti.

- Mağdurların cinsiyet kimliklerini “trans” olarak tanımlayan toplam 3 tanıktan 3’ü de mağdurun cinsel yönelimini bilmediği şeklinde ifade etti.

Vakaların gerçekleşme zamanları

- Vakaların yarıya yakını (%41) öğleden sonra gerçekleşmiştir. Saldırıların fiziksel şiddet içerme ve/veya gaddarlık derecesi akşam ve gece saatlerinde artış göstermiştir. Bu bulgu, diğer basit suç vakalarındaki eğilimle benzerlik göstermektedir.

Vakaların gerçekleştiği yerler

- LGBTİ hak sahipleri evlerinde, evlerinin yakınında, okullarında, hastanelerde veya benzer kamu kuruluşlarında dahi güvende değillerdi. Özellikle LGBTİ çocuklar, okulda akranlarının ya da öğretmenlerinin saldırılara maruz bırakıldılar. İşyerlerinde bildirilen az sayıda (8) olay doğrultusunda, LGBTİ kişilerin, özellikle de lezbiyen, gey veya biseksüellerin çok azının işyerlerinde açık olduğu veya LGBTİ’ler arasında işsizliğin yüksek olduğu düşünülebilir. LGBTİ kişilerin saldırılara maruz kaldığı diğer yerlerse çoğunlukla hastaneler veya sağlık merkezleri, toplu taşıma sistemi, barlar, kafeler, parklar, sokak ve caddeleler, mağazalar gibi kamuya açık alanlardır.
- 1 cinayete teşebbüs vakası kamuya açık bir mekân olan parkta, bir trans kadına yönelik olarak Gaziantep’te gerçekleşti.
- Mağdurun silahla yaralandığı 1 vaka, mağdurun evinin civarında meydana geldi.
- 2 tecavüz vakasının 1’i evde, 1’i sokakta gerçekleşti.
- Bu bulgular, genel olarak değerlendirildiğinde, diğer basit suç tiplerinden farklı olarak, LGBTİ’lerin kendilerini nefret suçlarına karşı “korunaklı” hissedebile-

cekleri herhangi bir yer olmadığını göstermektedir. Yasal-kamusal korumanın olmaması genel siyasal yaklaşımın etkisine işaret ederken, LGBTİ’lerin, kendi evlerinde, içeriden ya da dışarıdan maruz kaldıkları saldırılar, toplumsal heteronormatif ideolojinin güçlü biçimde yaygın olduğunu göstermektedir. İnsanların cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimlikleri yüzünden uğradıkları şiddet toplumsal olarak paylaşılan cinsel damgalamalar – stigmalar - olarak adlandırılmaktadır. Cinsel stigma, toplumun heteroseksüel davranış, kimlik, ilişki veya topluluk dışındaki tüm varoluş biçimlerine karşı olumsuz tutumu anlamına gelmektedir ve bu tutumun yaygınlık derecesi nefret suçlarının yaygınlığıyla doğru orantılıdır.

Olayların gerçekleştiği coğrafi konular

- Araştırmaya katılan mağdurlar ve tanıklar, Türkiye’nin 27 farklı şehrinde gerçekleşen olayları bildirdiler. İstanbul, en fazla bildirinin yapıldığı il oldu.
- Cinayete teşebbüs vakası Gaziantep’te gerçekleşti. 2 tecavüz vakasının 1’i İstanbul’da, 1’i Bursa’da meydana geldi.

Mağdurların yaşları

- 18 ile 35 yaş arasında saldırıların vahşetinin arttığı gözlemlendi. Cinayete teşebbüs mağduru 18-25 yaş aralığındaydı.
- Bildirilen 2 tecavüz vakasının 2’sinin mağdurları da 18-25 yaş aralığındaydı.
- Yanıtlayıcılar tarafından “diğer cinsel saldırılar” olarak belirtilen 9 vakanın 5’inin mağdurları 13-17, 4’ü ise 18-25 yaş aralığındaydı.
- 1 silahla yaralama vakasının mağduru 26-35 yaş aralığındaydı.

Nefret suçlarının, mağdurların yaşı küçüldükçe artış göstermesinin nedenlerinden biri, daha erken yaşlarda kamusal alanda görünürlüğü’nün daha yüksek olması olabilir. Bu durum, kamusal alanda saldırganlarla karşılaşma olasılığını yükseltebilecek bir faktördür. Ayrıca, mağdurların yaşı ilerledikçe, saldırılardan korunma konusunda alınabilecek önlemlere ilişkin farkındalıklarının yükseldiği düşünülebilir. Mağduriyetin daha genç yaşlarda görece yüksek olmasının nedenlerinden biri de, aile ve kendi yakınlarından kaynaklanan saldırıların erken yaşlarda daha fazla ortaya çıkması olabilir.

Çocuk mağdurlar

- Bildirilen 117 vakadan 23’ünün mağdurları çocuklar, yani 18 yaşını doldurmamış kişilerdi. Bu 23 vakadan 19’u bizzat çocuklar, 4’ü ise tanıklar tarafından bildirildi.
- Lezbiyen, gey, biseksüel ve trans çocuklara yönelik şiddet tipleri çoğunlukla fiziksel şiddet, cinsel taciz, şiddet tehdidi, hakaret veya sözlü saldırı, mala zarar, takip edilme ve alıkonulma oldu.
- Çocukların büyük kısmı okullarında (10 vaka) ve evlerinde (3 vaka) hedef alındı.
- Hedef alınan 23 çocuktan sadece 6’sının saldırıdan sonra psikolog veya psikiyatrist desteği aldığı ifade edildi.

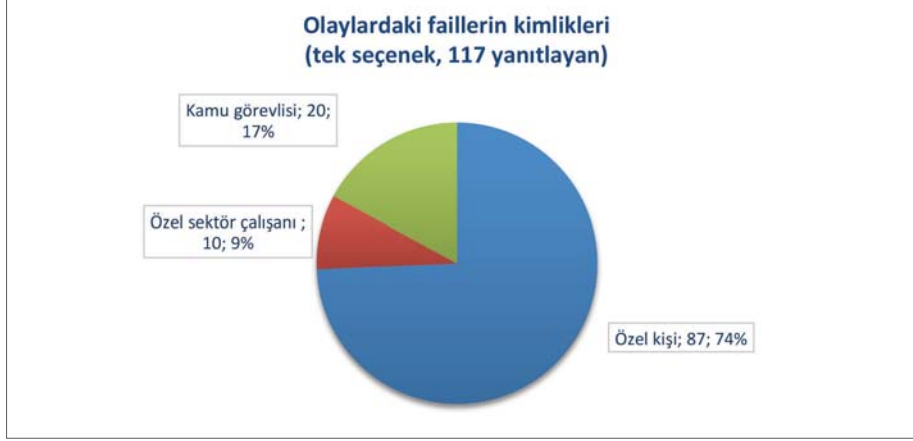
Çocuklara yönelik nefret saikli saldırıların büyük oranda okullarda yaşanıyor olması, heteronormatif erkeklik ideolojisinin özellikle eğitim ortamlarında etkisini gösterdiğine işaret etmektedir. Heteroseksist erkeklik ideolojisi, toplumsallaşma sürecinde, heteroseksüel olmayanlara yönelik saldırılar ve dışlama pratikleriyle gerçekleşmekte ve bu süreç genellikle akranlar arasında ortaya çıkmaktadır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin özellikle ergenlik döneminde dışsallaştırdığı düşünüldüğünde, hem mağdurlar hem de failer açısından bu dönem ayırıcıdır. Araştırmalar, heteroseksüel erkekliğin özellikle ergenlik döneminde bir tür gey karşıtlığı ve nefreti gösterisi biçiminde edinildiğini göstermektedir.

Faillerin sayısı

- Nefret suçu vakalarının üçte ikisinde failer birden fazla kişiydi; dörtte birinden fazlasında 3’ten fazla saldırgan rapor edildi.
- Cinayete teşebbüs vakasında 2 fail yer alıyordu. 2 tecavüz vakasının 1’inde 2 saldırgan bulunurken, 1’inde ise saldırı 3 kişi tarafından gerçekleştirildi.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi nefret suçlarının faillerinin birden fazla sayıda olması heteroseksist erkekliğin bir grup aidiyeti olduğunu gösterir. Ayrıca, suçun sorumluluğunun yayılması nedeniyle birden fazla kişi fail olabilmektedir.

Faillerin Kimlikleri

- Özel kişiler: Faillerin çok büyük oranı, yüzde 74’ü özel kişilerdi. Özel kişiler arasında; aile üyeleri, hayat arkadaşları (*partnerler*), okul arkadaşları, iş arkadaşları, komşular veya mağdurların yakın çevresindeki kişiler, 87 vakanın 46’sının faili oldular ki bu rakama yöneticiler ve işverenler dâhil değildir. Bu durum iki şekilde açıklanabilir. Birincisi; heteroseksüel kadınlara ve çocuklara ek olarak LGBTİ yetişkin ve çocuklar da ev içi veya cinsiyet temelli sistematik şiddetin sürekli hedefindeler. İkincisi; Devletin LGBTİ’lere yönelik olumsuz tutumu, bu kişileri aile üyelerinin, okul ve iş arkadaşlarının veya yakın çevresindeki bireylerin ve sıradan insanların şiddet eylemleri için “kolay hedef” haline getiriyor. Bu iki yorumun da işaret ettiği önemli konu, ataerkil ve cinsiyetçi ideoloji ve politikaların, heteroseksist ideoloji ve politikalarla bir arada ve eşgüdümlü yürütüldüğü ve benzer ihlallere, şiddet içeren sonuçlara yol açtığıdır. Bildirilen vakalarda, fail olarak belirtilen kişilerin sosyal konumları ileriki bölümde sunulmuştur.
- Kamu görevlileri: Toplam 20 vaka arasında 10 vakada polis memurları, 3 vakada belediye çalışanları, 5 vakada sağlık sektörü çalışanları bu grupta bildirildi. 1 vakada fail Aile Bakanlığı korunmaya ihtiyacı olan çocuk alanında öğretmen, diğerinde ise devlet memuru olarak ifade edildi.
- Özel kurum çalışanları: Toplam 10 vaka arasında 4 vakada işveren veya yöneticiler, 3 vakada sağlık görevlileri, 1 vakada garson, 1 vakada mağaza sahibi ve çalışanları, 1 vakada özel güvenlik görevlileri bu grupta bildirildi.
- Bu bulguların genel değerlendirilmesi, LGBTİ’lere yönelik nefret saldırılarının ve suçlarının ortadan kalkması için verilecek mücadelenin çok yönlü ve

çok katmanlı bir yapısı olması gereğine işaret etmektedir. Yasal, kamusal korumanın olmaması, yaygın toplumsal ideolojiyi güçlendirmekte ve cezasızlık algısını destekleyici etkiye bulunmaktadır. Bu nedenle, aileler başta olmak üzere kamusal aktörler, şiddeti adeta bir “ıslah edici” araç olarak kullanmaktadır.

Faillerin yaşları

- Rapor edilen 117 olaydan 14’ünde, yani yaklaşık yüzde 12’sinde failler 18 yaşını doldurmamışlardı.
- 14 vakadaki fail çocuklardan 7’si okul arkadaşlarını hedef aldılar ve mağduriyetlerine yol açtılar.

İhlallere dair bulgular

- Cinayete teşebbüs vakası, mağdurun tanımadığı özel kişiler (2 kişi) tarafından gerçekleştirildi. Mağdur, cinsiyet kimliğini trans kadın olarak bildirdi.
- Cinayete teşebbüs vakasının birden fazla görgü tanığı vardı ve olayı seyretmekle veya görmezden gelmekle yetindiler.
- Translar çok sayıda vakada fiziksel şiddete maruz kaldılar ve kendilerine yönelik saldırılar daha vahşiydi. Toplam 117 yanıtın 31’inde, yani dörtte birinden fazlasında mağdurların trans (trans, trans erkek veya trans kadın) olduğu belirtildi. Cinayete teşebbüs vakasında, fiziksel şiddetin 14/45’inde mağdurlar trans kişilerdi.
- Cinayete teşebbüs vakasında failler 2 kişiydi. Benzer şekilde, 2 tecavüz vakasının 1’inde 2, 1’inde 3 kişi; 45 fiziksel şiddet vakasının 37’sinde; silahla yaralama vakasında saldırganlar birden fazla kişilerdi.
- Mağdurların sağlık hizmetlerine erişimlerinin engellendiği toplam 7 vakanın 2’sinde mağdurların cinsel kimliği erkek, 2’sinde trans erkek, 1’inde trans kadın, 1’inde trans ve 1’inde interseks olarak ifade edildi. Aynı vakalarda cinsel yönelim dağılımı ise 3 vakada gey, 1 vakada biseksüel, 3 vakada heteroseksüel şeklinde belirtildi.
- Mağdurların kolluk kuvvetlerine yaptığı korunma taleplerinin reddedildiği toplam 5 vakanın 2’sinde mağdurlar gey, 2’sinde trans kadın ve birinde trans olarak ifade edildi. Korunma talebi reddedilen 5 mağdurdan 4’ü sonrasında fiziksel şiddete, 2’si alıkonulmaya maruz kaldılar.

Polise bildirme

- 117 vakadan 19’u dışında, yani vakaların büyük çoğunluğu, hatta tecavüz vakaları bile, polise ihbar edilmedi. Toplam 117 vakadan sadece 19’unun polise bildirildiği ifade edilirken araştırmaya katılan 93 mağdurdan sadece 18 kişi şikâyetinde bulunduğunu belirtti. 5 vakanın tanığı bu duruma dair bilgi sahibi değildi.
- 2 tecavüz vakasının hiçbiri polise ihbar edilmedi. Bu oran 45 fiziksel şiddet içeren vaka için 11 bildirim şeklinde oldu.

Polisin tutumu

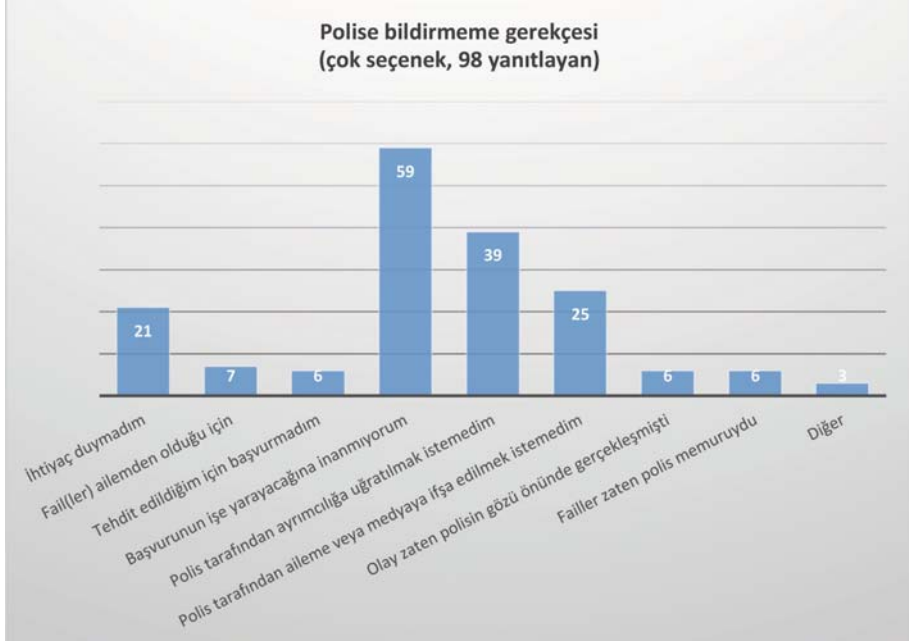
- Bu noktada, 169 vakadan 19’unun polise resmi olarak ihbar edildiğinin belirtilmesinde fayda var. Bunların 9’unda mağdurlar yaralanmıştı. Polis, bildirilen 19 vakadan 2’sinde ilgisiz, 4’ünde alaycı veya aşağılayıcı, 2’sinde şiddetli-ters, 1’inde ise standart davrandı.
- Mağdurlara ve tanıklara göre polis 10 ihbardan hiçbirini nefret suçu olarak değerlendirmede.
- Polisin tutumuyla ilgili olarak mağdurların ve tanıkların verdikleri yanıtlar aşağıdaki grafikte ifade edilmiştir.

Bu soruya “Diğer” yanıtını veren katılımcımız, deneyimini şöyle aktarmıştır:

“Olay yerine gelen polisler aşağılayıcı ve olayı kapatmaya yönelik davrandılar. Bizimle tartıştılar. Israrımız üzerine karakola gittiğimizde de polis önce ifade bile almadan ‘darp raporu almanız gerekiyor’ dedi, bizi caydırmaya çalıştı. Ama darp raporu alıp geri döndük, sonra da standart prosedürü takip etti.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

Polise bildirmemenin dört temel gerekçesi (verilen 98 yanıt içinden)

Diğer: “Olayı yapanlar güvenlik görevlisiydi. Tanık yoktu. Aileme açık değilim.”, “Henüz başvurmadım; olayın gidişatına göre başvurabilirim.”, “Partnerimin aile bireyi olduğu için.”

Mahkemelere taşınan vakalar

- Cinayete teşebbüs vakası mahkemeye taşınmadı. Benzer şekilde, 2 tecavüz vakası ve silah ile yaralama vakası mahkemelere taşınmadı. 9 “diğer cinsel saldırı” vakasından sadece 3’ü mahkemeye taşındı.

Bu bulgular da nefret suçları mağdurlarının genel olarak bir toplumsal ya da kamusal destek algılamadıklarını göstermektedir. Bu durum sadece bir tür sosyal izolasyona ve dışlanma duygusuna yol açmamakta aynı zamanda, bir dayanışma grubu kurarak sadece benzerleriyle güvenli ilişki kurmak ihtiyacı nedeniyle bir tür bireysel ve grup düzeyinde kapanmaya yol açmaktadır.

Diğer mekanizmalara rapor edilen vakalar

- Mağdurların veya tanıkların çoğu yetkili mekanizmaların neler olduğunu bilmiyordu. Kamu Denetçiliği Kurumu ilgili hiçbir vakada anılmadı. Sadece 3 vakanın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna rapor edildiği ifade edildi.
- 9 vaka kurum içi idari şikâyet birimlerine bildirildi.
- Az sayıda vaka (19) LGBTİ örgütlerine rapor edildi.
- Mağdurların veya tanıkların hiçbirisi barolarca sunulan adli yardımdan bahsetmedi.

Bir katılımcımız yaşadığı mağduriyeti ilgili kurumlara bildirmeme gerekçesini aşağıdaki gibi anlattı. Verdiği örnek, mağdurların nefret suçlarını bildirmesi için kurumların daha teşvik edici politikalar üretmeleri ve mağdurlara yönelik sosyal psikolojik destek sunmaları gerektiğini kanıtlar niteliktedir.

“Olayı aynı gün polise bildirdikten sonra daha da travmatize olduk. Psikolojim iyice bozuldu. Artık konu hakkında konuşmak bile istemedim bir süre. O yüzden derneklere bildirme sürecine bile giremedim.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

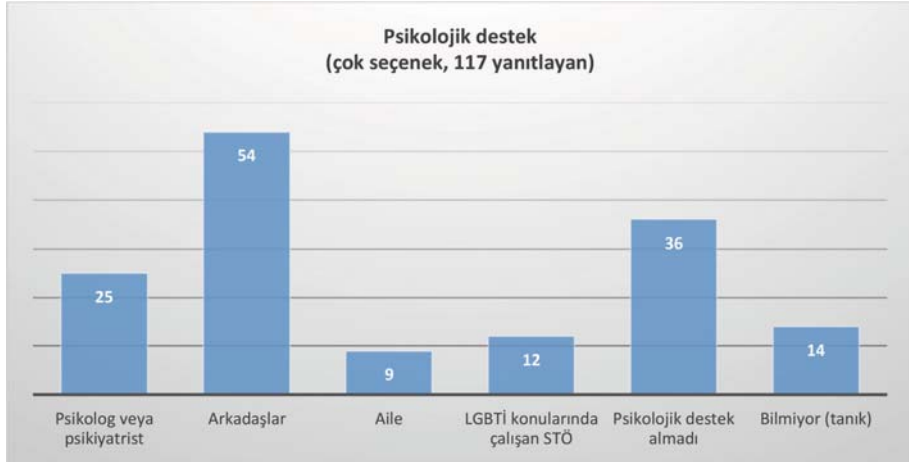

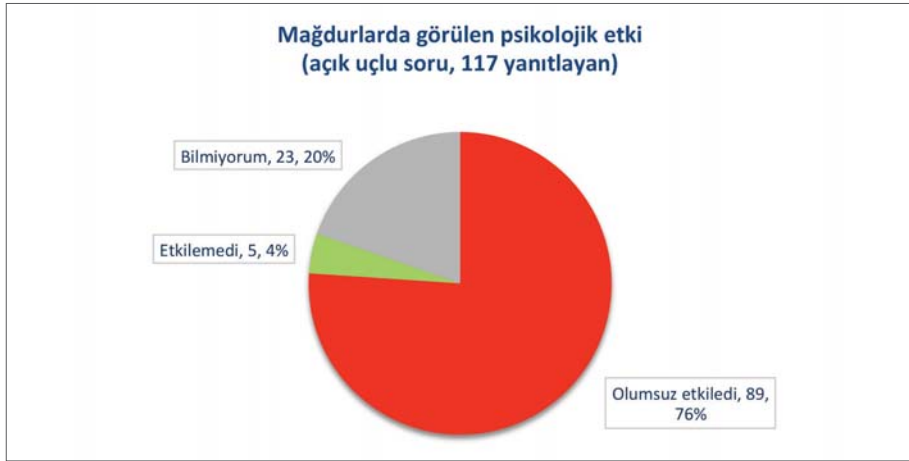
Sağlık hizmetleri

- 117 vakanın 30’unda, yani yaklaşık her 4 saldırıdan 1’inde mağdurlar fiziksel olarak yaralandı. Bu 30 vakanın 18’sinde mağdurlar tıbbi kurumlardan yardım almayı tercih etti. Bu mağdurlardan 6’sı, yani üçte biri kendilerine yönelik tavırları ve tedaviyi “uygun” buldu. Tedavi gören 18 mağdurdan 7’si tedaviyi ve tavırları “kısmen uygun” bulurken; “hayır, uygun değildi” diyen 5 kişiydi.

Psikolojik etki ve destek

- 117 nefret suçu mağdurundan 36’sı, yani yaklaşık üçte biri olaydan sonra hiçbir şekilde (profesyonel veya sosyal) destek almadı.
- Cinayete teşebbüs mağduru olaydan sonra psikolog veya psikiyatrist desteği almadı. Sadece arkadaşlarından destek gördüğünü ifade etti.
- 2 tecavüz mağdurunun 2’si de vaka sonrasında psikolog veya psikiyatristten veya bir başkasından psikolojik destek almadığını belirtti.
- Silahla yaralama mağduru olaydan sonra profesyonel psikolojik destek aldı. Mağdur, kendisine dönük tedaviyi uygun bulunduğunu ifade etti.

3.4. MAĞDUR BEYANLARINDAN ALINTILAR

Nefret suçlarına dair mağdur ve tanık paylaşımlarından örnekler aşağıda alıntılanmıştır.

Sosyal hayata etkiler

“Zaten olumsuz hissediyordum, daha da arttı. Çaresizlik, haklıyken haksız duruma düşme, insanlardan korkma, hiçbir şey yapamamak tüketiyor insanı.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“İki gün dışarıya çıkamadım. Kendime zor geldim. Birazcık dışarıya çıkma-ya korkar oldum. Sözlü taciz olduysa fiziksel şiddet veya cinayet neden olmasın?” (takip edilme ve sözlü saldırı mağduru bir gey)

“Böyle cahil insanların cahil cesaretlerinden korku duymaya başlıyorum. Çünkü o kadar kontrolsüz ve cahiller ki ne yapacakları hiç belli olmuyor. Öyle durumlarda canımızın tehlike altında olduğunu düşünüyorum.” (fiziksel şiddet mağduru ve cinsel kimliğini herhangi bir kalıba sokmak istemeyen bir kişi)

“Artık geceleri yalnız dışarı çıkamıyorum.” (fiziksel şiddet mağduru bir trans kadın)

“Otobüse binemez oldum.” (fiziksel şiddet mağduru bir trans erkek)

“Alçaltılmış hissettim ve arkadaşlık ilişkilerimin aslında ne kadar yüzeysel olduğunu anladım.” (sözlü saldırı mağduru bir lezbiyen)

“Güvensizlik ve nefret duygum arttı. Polisten bile böyle muamele görürseniz ülkenizi nasıl seversiniz.” (fiziksel şiddet mağduru bir biseksüel kadın)

“Dışlanmışlık ve çaresizlik hissi yoğunlaştı. Ait olamama, olmak için neden çaba sarf etmen gerektiğini bilememe...” (sözlü saldırı mağduru bir biseksüel kadın)

Çalışma hayatına etkiler

“Takip ettirmek ve işimizden attırmakla tehdit ettiler. Uzun süre paranoya yaşadım.” (sözlü şiddet ve şiddet tehdidi mağduru bir lezbiyen)

“Çalıştığım yerden soğudum. Uğradığım haksızlığı ortaya koysam benim başım yanacak çünkü.” (sözlü saldırı mağduru bir gey)

“Aşağılanmış hissettim. İstenmiyormuşum gibi hissettim. Cinsiyetimiz nedeniyle bu duyguyu yaşıyoruz zaten, yönelimim nedeniyle pekiştiğini hissettim. İşyerine ve yöneticilere olan güvenim sıfırlandı ama iş değiştiremem. Çaresizim.” (sözlü saldırı mağduru bir lezbiyen)

Okul hayatına etkiler

“Her bu tarz olayları yasayan kişi gibi o ortamda bulunmak istemedim; yani okula gitmek istemedim. Daha sonra etkisi azaldı çünkü bu tarz zorbalıkların fazla yaşandığını biliyordum ve arkadaşlarım çok destek çıktı.” (sözlü saldırı ve mala zarar mağduru bir panseksüel kadın)

Psikolojik sonuçlar

“Güven duygusu sıfırlanmıştı. Tüm insanlar potansiyel bir tacizci idi benim gözümde... Korkunç...” (sağlık hizmetlerine erişimi engellenen ve sözlü saldırı mağduru bir trans kadın)

“Depresyon ve bununla birlikte gelen agresif karakter.” (sözlü saldırı mağduru bir gey)

“Umutlarım her geçen gün daha da azalırken bu olay sonrasında üzüldüm ve umutsuzluğa kapıldım.” (cinsel taciz ve takip edilme mağduru bir gey)

“Sürekli bir tedirginlik hali.” (sözlü saldırı mağduru bir gey)

“Anksiyete bozukluğu teşhisi kondu. Artık bununla yaşıyorum.” (cinsel saldırı mağduru bir gey)

“Sosyal anksiyetem arttı. Sokakta daha tedirgin oluyorum.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

“Korkmuş, bastırılmış ve tehdit altında hissettim ve beni sürekli tetikte biri yaptı.” (cinsel taciz mağduru bir lezbiyen)

4. KOLLUK KUVVETLERİNİN TUTUMU

Araştırma bulgularına göre Emniyet Teşkilatı mağdurlarca başvurulmuş başlıca şikâyet mekanizması oldu.

Bununla birlikte, 117 vakanın sadece 19'u polise bildirildi; 93'ü bildirilmedi; 5 vakanın tanığı bunu bilmiyordu.

Ancak bu vakaların sadece 7'sinde yargı süreci işletildi. Dolayısıyla mahkeme süreçleri başlatılan vaka sayısı da 7'de kalmış oldu. Bu derece az bildirim ve işlemin çeşitli sebepleri vardı: Birincisi, 6 vakada faillerin kendileri zaten polis memurlarıydı ve böylece bu vakalarda mağdurlar bu yüzden bildirimde bulunmamayı tercih ettiler. İkincisi, 6 vakada polisler vakalara tanıklık etmelerine rağmen tepki göstermediler veya görevlerini yerine getirmediler. Üçüncüsü, 7 vakada failer mağdurların aile bireyleriydi. Sonuç olarak, mağdurların büyük ço-

ğunluğu daha önce açıklanan çeşitli nedenlerden ötürü polisle irtibata geçmek istemediler.

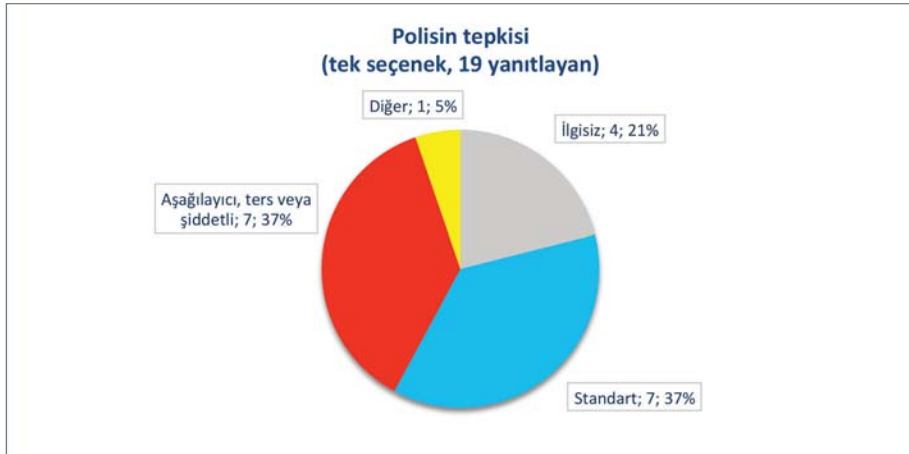
İki vakanın mağdurları deneyimlerini şu şekilde paylaştı:

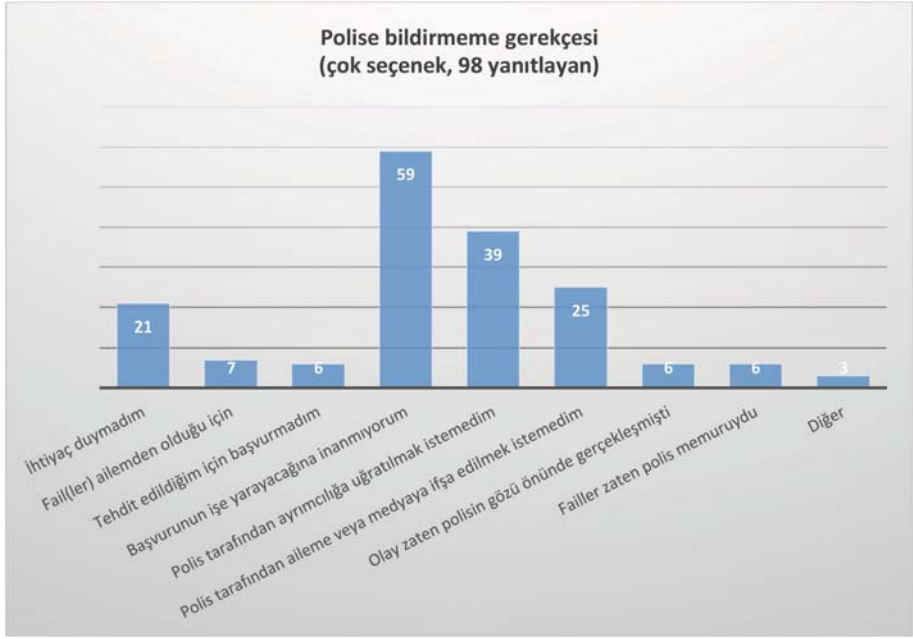
“Olayı zaten gözaltına alan polisler yaptığı için kimi kime şikâyet ediyoruz ki.” (fiziksel ve sözlü şiddet mağduru bir trans kadın)

“Olay yerine gelen polisler aşağılayıcı ve olayı kapatmaya yönelik davrandılar. Bizimle tartıştılar. Israrımız üzerine karakola gittiğimizde de polis önce ifade bile almadan darp raporu almanız gerekiyor dedi, bizi caydırmaya çalıştı. Ama darp raporu alıp geri donduk, sonra da standart prosedürü takip etti.” (fiziksel şiddet mağduru bir gey)

Özetle, vakaların yaklaşık %16’sının polise şikâyet edilmesine ek olarak, yukarıda aktarılan deneyimler de polisin LGBTİ’lerin insan haklarıyla ilgili olumsuz tutumuna dair tabloyu tamamlamaktadır.

Türk hukuk sisteminde, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı nefret suçlarının ya da LGBTİ sorununun tanınırlığının olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, aşağıda verilen iki grafik, polisin LGBTİ mağdurlara yaklaşımını bir bakıma şaşırtmadan sergilemektedir. Polis, bildirilen hiçbir vakayı nefret suçu olarak değerlendirmemiştir.

5. İHLAL KATEGORİLERİNE GÖRE NİCEL BULGULAR

5.1 CİNAYET VEYA CİNAYETE TEŞEBBÜS

CİNAYETE TEŞEBBÜS

1 kişi tarafından yanıtlandı. (mağdur)

Mağdurun cinsiyet kimliği: Mağdur trans kadın olarak belirtildi.

Mağdurun cinsel yönelimi: Mağdur heteroseksüel belirtildi.

Mağdurların yaşları: Mağdur 18-25 yaş aralığındaydı.

Çocuk mağdurlar: Yok

Olayın gerçekleşme zamanları: Vaka öğleden sonra meydana geldi.

Olayların gerçekleştiği yerler: Vaka parkta gerçekleşti.

Faillerin sayısı: Failler iki kişilerdi.

Coğrafi konum: Gaziantep'te gerçekleşti.

Faillerin kimlikleri: Failler mağdurun tanımadığı özel kişilerdi.

Yaralanmalar: Mağdur kulağından, bacağından ve karnından yaralandı.

Tıbbi yardım: Mağdur tıbbi yardım talebinde bulundu. Mağdur, verilen tıbbi hizmet esnasında kendisine kısmen uygun davranıldığını beyan etti.

Psikolojik destek: Mağdur olay sonrasında sadece arkadaşlarından destek aldı.

Polise bildirim: Mağdur olayı polise ihbar etti. Polisin tepkisi standart oldu. Olayı nefret suçu olarak değerlendirmede.

Mahkemeye taşınan vakalar: Vaka mahkemeye taşınmadı.

Vakanın bildirildiği kurum: Mağdur yanıtlarına göre, vaka LGBTİ konularında çalışan sivil toplum örgütüne ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna bildirildi

5.2. AŞIRI FİZİKSEL ŞİDDET

Silahla yaralama (1 vaka), tecavüz (2 vaka), diğer cinsel saldırılar (9 vaka)

SİLAHLA YARALAMA

1 kişi tarafından yanıtlandı. (mağdur)

Mağdurların cinsiyet kimlikleri: Mağdur kişi erkekti.

Mağdurların cinsel yönelimleri: Mağdur kişi geydi.

Mağdurların yaşları: Mağdur 26-35 yaş aralığındaydı.

Olayların gerçekleşme zamanları: Olay gece gerçekleşti.

Olayların gerçekleştiği yerler: Vaka mağdurun evinin civarında gerçekleşti.

Coğrafi konum: Vaka İstanbul’da gerçekleşti.

Faillerin sayısı: Üçten fazla sayıda fail vardı.

Faillerin kimlikleri: Mağdur tarafından tanınmayan özel kişilerdi.

Tıbbi yardım: Mağdur bıçaklandı. Tıbbi yardıma başvurdu ve aldığı sağlık hizmetini uygun olarak niteledi.

Polise bildirim: Vakanın polise ihbar edildi. Mağdur ifadesine göre polis “standart” davrandı. Mağdur polisin olayı nefret suçu olarak değerlendirip değerlendirmediyiğini bilmiyordu.

Mahkemeye taşınan vakalar: Vaka mahkemeye taşınmadı.

Vakanın bildirildiği kurum: Olay başka bir kuruma bildirilmedi.

TECAVÜZ

2 kişi tarafından yanıtlandı (2 mağdur)

Mağdurların cinsiyet kimlikleri: Mağdurlar erkek olarak ifade edildi.

Mağdurların cinsel yönelimleri: Mağdurlar gey tarif edildi.

Mağdurların yaşları: 2 mağdur da 18-25 yaş aralığındaydı.

Çocuk mağdurlar: Yok.

Olayların gerçekleşme zamanları: 1 vaka akşam, 1 vaka gece meydana geldi.

Olayların gerçekleştiği yerler: 2 tecavüz vakasının 1’i mağdurun evinde, diğer sokakta gerçekleşti.

Coğrafi konum: Vakalardan 1’i İstanbul’da, 1’i Bursa’da meydana geldi.

Faillerin sayısı: 2 tecavüz vakasının 1’inde iki fail varken, diğerinde üç kişilerdi.

Faillerin kimlikleri: Vakalarda failer mağdurların tanımadığı özel kişilerdi.

Tıbbi yardım: 2 mağdurdan hiçbiri tecavüz sonrasında tıbbi yardım talebinde bulunmadı.

Psikolojik destek: 2 tecavüz mağduru da olaydan sonra psikolojik destek almadığını ifade etti.

Polise bildirim: 2 tecavüz vakasının hiçbiri polise bildirilmedi.

Mahkemeye taşınan vakalar: 2 tecavüz vakasından hiçbiri mahkemeye taşınmadı.

Vakanın bildirildiği kurum: Söz konusu 3 vakadan hiçbiri yargı dışı mekanizmalara bildirilmedi.

DİĞER CİNSEL SALDIRILAR

9 kişi tarafından yanıtlandı. (9 mağdur)

Mağdurların cinsiyet kimlikleri: Mağdurlar 5 vakada erkek, 2 vakada kadın, 1 vakada queer, 1 vakada ise cinsiyetsiz olarak bildirildi.

Mağdurların cinsel yönelimleri: Mağdurlar 6 vakada gey, 1 vakada lezbiyen, 1 vakada biseksüel, 1 vakada cinsel yönelimi yok şeklinde ifade edildi.

Mağdurların yaşları: 5 mağdur 13-17, 4 mağdur 18-25 yaş aralığındaydı.

Çocuk mağdurlar: 5 vakanın mağduru 18 yaşından küçüktü.

Olayların gerçekleşme zamanları: 4 vaka sabah, 3 vaka öğleden sonra, 2 vaka akşam gerçekleşti.

Olayların gerçekleştiği yerler: 9 vakadan 1’i evde, 4’ü okulda, 2’si hastanede, 1’i toplu taşıma sisteminde, 1’i lise yurdunda meydana geldi.

Coğrafi konum: 3’ü İstanbul’da, 3’ü Kayseri’de, 1’i Ankara’da, 1’i İzmir’de ve 1’i Eskişehir’de gerçekleşti.

Faillerin sayısı: Toplam 9 vakanın 6’sında failer bir kişi, 1’inde iki kişi ve 1’inde üçten kişilerdi.

Faillerin kimlikleri: 5 vakada failer özel kişilerdi. Bu kişilerden 2’si mağdurun okul arkadaşları, 2’si tanımadığı kişiler, 1’i ise komşusunun oğluydu. 3 vakada failer özel kurumda görevli sağlık personeliydi. Failler 1 vakada kamu görevlisiydi; polis memurlarıydı.

Tıbbi yardım: 9 mağdurdan 3’ü yaralandı. 3 kişi tıbbi yardım talebinde bulundu. Tıbbi destek gören mağdurlardan ikisi tedavi ve tavrı kısmen uygun bulunduğunu belirtti; biri ise uygunsuz buldu.

Psikolojik destek: 3 mağdur, aile ve arkadaşlar dâhil hiçbir psikolojik destek almadı; sadece 4 mağdur psikolog veya psikiyatriste başvurdu. Bunlardan 2’si kendisine yönelik profesyonel desteği uygun bulunduğunu belirtirken diğerleri kısmen uygun bulunduğunu ifade etti.

Polise bildirim: 5 mağdur olayı polise ihbar etmedi. Polisin tavrını 3 mağdur standart, 1 mağdur ilgisiz olarak ifade etti.

Mahkemeye taşınan vakalar: 3 vaka mahkemeye intikal etti

5.3. SALDIRI

FİZİKSEL ŞİDDET

45 kişi tarafından yanıtlandı. (39 mağdur ve 6 tanık)

Mağdurların cinsiyet kimlikleri: Mağdurlar 25 vakada erkek, 6’sında kadın, 4’ünde trans erkek, 5’inde trans kadın, 2’sinde trans, 1’inde akışkan cinsiyete sa-

hip kişilerdi. 1 vakada mağdur cinsiyetsiz olduğunu, 1 vakada “herhangi bir kalıba sokmak istemediğini” ifade etti.

Mağdurların cinsel yönelimleri: 25 vakada gey, 4 vakada lezbiyen, 5’inde biseksüel, 8’inde heteroseksüel, 1’inde queer olarak tarif edildi. 1 mağdur cinsel yöneliminin olmadığını, diğeri ise “herhangi bir kalıba sokmak istemediğini” ifade etti.

Mağdurların yaşları: 8 mağdur 13-17, 25 mağdur 18-25, 8 mağdur 26-35, 2 mağdur 36-45, 2 mağdur 46-65 yaş aralığındaydı.

Çocuk mağdurlar: 45 fiziksel şiddet mağdurundan 8’i 18 yaşın altındaydı.

Olayların gerçekleşme zamanları: Olaylardan 15’ü öğleden sonra, 14’ü akşam ve 16’sı gece gerçekleşti.

Faillerin sayısı: 45 vakanın 9’unda failer tek kişi iken 12 vakada iki, 9 vakada üç, 15 vakada üçten fazla kişilerdi.

Faillerin kimlikleri: 45 vakanın 34’ünde failer özel kişilerdi. 2 vakada ise özel kurum (özel kurumda işveren ve güvenlik personeli) çalışanlarıydı. Kamu görevlilerinin fail olduğu 10 vakada ise bu kişiler 7 vakada polis memurları, 1 vakada sağlık personeli ve 2 vakada belediye çalışanları idiler.

Çocuk failer: 45 vakanın 8’inde failer 18 yaşında veya altındaydılar.

Yaralanmalar: 45 mağdurun 24’ü yaralandı.

Tıbbi yardım: 45 mağdurdan 13’ü tıbbi yardım talebinde bulundu. Bunlardan 4’ü yaklaşımın uygun olduğunu belirtirken, 3’ü olumsuz, 4’ü kısmen uygun olduğunu ifade etti.

Psikolojik destek: 45 vaka içerisinde sadece 10 mağdur psikoloğa veya psikiyatriste başvurdu.

Polise bildirim: 45 vakanın sadece 11’i polise ihbar edilirken 34’ü ihbar edilmedi.

Polisin tavrı: Hiçbir vakada polis mağdurları destekleyici tutum sergilemedi; 3’ünde standart (nötr), 5’inde olumsuz, 3’ünde ilgisiz tavır gösterdi. Mağdur ve tanık ifadelerine göre olayların hiçbirinde polis olayı nefret suçu olarak algılamadı.

Mahkemeye taşınan vakalar: 45 vakanın sadece 2’si mahkemeye taşındı.

5.4. DİĞER TÜRLERDE NEFRET SUÇLARI

Mülke zarar, tehditler ve psikolojik şiddet, alıkonulma ve tecrit, takip edilme, şiddet tehdidi, cinsel taciz, hakaret veya sözlü saldırı, sağlık hizmetlerine erişim engeli ve kolluk tarafından korunma talebinin reddedilmesi kategorileri ile ilgili ayrıntılı istatistiki bilgi için Kaos GL Derneği ile iletişime geçilebilir.

6. EKLER

Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve interseks durumu ne anlamlara gelir?

Yogyakarta İlkeleri'nde geçtiği şekliyle;

Cinsel yönelim, bireyin, kendi cinsine, karşı cinse veya birden fazla cinse karşı derin duygusal, romantik ve cinsel yönelim duyma ve bu cinsten bireylerle mahrem ilişkilerde ve cinsel ilişkide bulunma yeteneği olarak;

Cinsiyet kimliği, her bireyin, doğuştan gelen cinsiyetine uygun düşün düşmesin, dış görünüşünün veya bedensel işlevlerinin tıbbi, cerrahi veya başka yöntemlerle iradi değişikliklerini de içerebilecek; bedensel bilinç, giyim kuşam, söz ve davranışlar da dâhil olmak üzere, özel ve kişisel cinsiyetini duyumsaması ve yaşaması olarak anlaşılmaktadır.

İnterseks durumu, mevcut tıp tarafından kadınlar ve erkekler için “atipik” olarak kabul edilen genital organ veya üreme sistemi ile doğmuş kişileri ifade eder. İnterseks kişiler, mevcut tıbbın kromozomlara, eşeye veya anatomik cinsiyete dayanarak “erkek veya kadın bedeni” saydığı normlara göre sınıflandırılmayan kişilerdir.

Nefret suçu nedir? (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın tanımı)

Nefret suçu, önyargı saikli olarak toplum içerisindeki belirli bir gruba yönelik işlenen suç türüdür. Cezai bir suçun nefret suçu olarak nitelendirilmesi için iki kriteri karşılaması gerekir:

- Suç, idaresi altında bulunduğu adli yargının ceza kanununda suç olarak tanımlanmış olmalıdır.
- Suç, önyargı saikli olarak işlenmiş olmalıdır.

“Önyargı saikli” demek, failin, suç hedefini *korunan özelliklere* dayanarak seçmesi demektir.

“Korunan özellik”; “ırk”, din, etnik köken, dil, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, engellilik, sağlık statüsü ve benzeri bir toplumsal kesim tarafından paylaşılan temel veya çekirdek özelliktir.

Nefret suçunun hedefi, korunan özellikleri paylaşan bir grupla bağlantısı olan bir birey, birden fazla sayıda birey veya mülk olabilir.

Çoğu Avrupa ülkesinde ulusal ceza kanunlarına göre suç sayılan eylemler

Kategori	Alt Kategori	Tarifi
1. Cinayet		<ul style="list-style-type: none">Bir bireyin hayatını kaybetmesine sebep olan tüm saldırı biçimleri
2. Aşırı fiziksel şiddet		<ul style="list-style-type: none">Bir bireyin fiziksel zarar görmesine sebep olma potansiyeline sahip tüm saldırı biçimleriÖrneğin kundakçılık veya Molotof kokteyli atılması gibi bir mülke yönelik olarak gerçekleştirilen ve o mülkte yaşama, o esnada mülkü ziyaret etme gibi gerekçelerle söz konusu mülkün içerisinde bulunan insanları öldürme potansiyeline sahip tüm saldırı biçimleriBombalı mektup da dâhil bombalar. Buna patlayan veya etkisiz hale getirilmiş, bu nedenle de hayati tehlike arz eden tüm uygulanabilir/filizlenebilir bombalar dâhildir. Bu kategori ayrıca yapılan incelemede yanlış kurulduğu ve dolayısıyla bozulduğu anlaşılabilir göndericisi tarafından filizlenebilir olması hedeflenmiş tüm cihazlar dâhildir.Adam kaçıрмаAteş etmeSilahla veya zarar vermek için kullanılabilir bir objeyle saldırı
	Cinsel saldırı	<p>Cinsel şiddet eylemleri mağdurun hayat arkadaşı (evli veya değil), eski hayat arkadaşı, aile üyesi veya aynı evi paylaştığı kişi tarafından gerçekleştirilebilir.</p> <ul style="list-style-type: none">Tecavüz⁷.Cinsel saldırı⁸.Yardım sunan bir profesyonelce cinsel istismar, bir başka deyişle yardım sunan bir profesyonelle (doktor, terapist, sağlık görevlisi, öğretmen, rahip, profesör, polis memuru, avukat, vs.) bir müşteri/hasta arasındaki tüm cinsel iletişim biçimleri.İstenmeyen cinsel girişimler, cinsel iyilik talebi ve cinsel doğanın sözlü veya fiziksel olarak ortaya konması da dâhil cinsel taciz.

7 Tecavüz; vajinal, anal veya oral penetrasyon da dâhil olmak üzere zorla cinsel ilişkiye girilmesi eylemi olarak tanımlanabilir. Penetrasyon bir uzuv veya bir objeyle olabilir. Tecavüz mağdurları tehditler veya fiziksel araçlarla ilişkiye zorlanabilir. Herkes tecavüz mağdur olabilir: kadınlar, erkekler veya çocuklar, heteroseksüel veya eşcinsel.

8 Cinsel saldırı; tecavüze veya tecavüz girişimine varmayan, istenmeyen cinsel temas olarak tanımlanabilir. Buna cinsel anlamda dokunmalar ve kucaklamalar da dâhildir.

<p>3. Saldırı</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Bir veya birden fazla insanı hedef alan ve hedeflerin hayatları için tehlike arz etmeyip ciddi olmayan tüm fiziksel saldırı türleri. Bu, alt seviye saldırıları içerir. • Saldırı girişimi, meşru müdafaa veya mağdurun kaçması nedeniyle başarısız olan saldırıdır. • Bir veya birden fazla insana bir obje fırlatma, objenin hedefi bulmadığı vakalar da dâhil.
<p>4. Mülke zarar</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Mülkü hedef alan ve hayati tehlike arz etmeyen tüm saldırı türleri. Buna küfürlü sloganla veya işaretle boyama veya mülke çıkartma veya poster yapıştırma veya grafiti uygulaması veya mülk sahibi ve LGBTİ toplulukları arasında bir ilişki sezildiği için mülkün özellikle hedef alındığının belli olduğu noktalarda mülke hasar verme de dâhildir. • LGBTİ topluluğu üyelerinin arabalarına veya diğer kişisel eşyalarına, bu sebepten ötürü hedef alındıklarının belli olduğu noktalarda zarar verme.
<p>5. Kundaklama</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Hayati tehdit eden hiçbir unsurun olmadığı bir noktada mülkte kasten yangın çıkarma eylemi, örneğin saldırı esnasında binada kimse yaşamıyorsa. • Başarısız girişimler, örneğin ateşin tutuşmadığı veya kundakçının rahatsız edildiği noktalar
<p>6. Tehditler ve psikolojik şiddet</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Tüm açık ve spesifik tehditler, sözlü veya yazılı. Eğer tehdit açık ve spesifik değilse vaka kötü niyetli davranış olarak kaydedilebilir. • Aldatmaca olduğu anlaşılan bütün “bombalar”. Buna gerçek bir cihaz gibi görünecek şekilde tasarlanmış ancak kullanılabilir olması hedeflenmemiş her şey dâhildir, örneğin patlayıcı malzeme içermeyen bir düzenek. • Takip, istenmediği halde tekrar eden iletişimler de dâhil (telefonla arama, e-posta, mektup, beklenmedik zamanda çıkma, vb.), bireyi bekleme amacıyla bir yerde durma veya bireyi izleme, bireyi ve/veya aile üyelerini tehdit etme • Bireyin LGBTİ topluluğu mensubu olduğunu halka, kişinin aile fertlerine veya çalıştığı yerdeki kişilere açıklama iddiasıyla şantaj yapma • Özgürlüğün kısıtlanması (örn: kişiyi kilitlemek) • Karalama, örneğin kişinin LGBTİ kimliğini ifşa etme. • Zorbalık (örn: okulda, işyerinde)

Önyargı saikiyle gerçekleştirilen diğer olaylar (7’nci kategori)

Bu olaylar, ulusal ceza hukukuna göre suç olarak sayılabilir veya sayılmayabilir. Bu maddeler, LGBTİ-fobik unsurlar içerdiğinden izlenmesi önem taşır.

Kötü davranışlar	Nefret söylemi	<ul style="list-style-type: none"> Bireylerin hedef alındığı sözlü saldırı. Yüz yüze veya telefonla yapılabilir. Yanlışlıkla LGBT toplumuna üye olmayan bireylere yönlendirilen ve bu bireyler tarafından duyulan konuşmaları da kapsar. Bireylerin hedef alındığı yazılı saldırı. Eposta, telefon, SMS, ve sosyal medya (Facebook, Twitter vb.) veya hedefli mektupları da (belirli bir bireye veya birey hakkında yazılan mektuplar) kapsar. Bireylere gönderilen LGBT topluluğu veya bireyler hakkında hakaret dolu yorumlar içeren yazılı belgeleri de kapsar. Alıcı bireylerin LGBT toplumundan olup olmaması bu bağlamda önem teşkil etmez. Hakaret içeren broşürlerin, epostaların veya diğer yayınların kitlelere gönderilmesi ise Literatür kategorisinde ayrıca ele alınacaktır. Bireylerin hedef alınmadığı sözlü ve yazılı kötü davranışlar (belirli bir kişiye yönelilmeyen genel homofobik ve transfobik yorumlar). İnternet ve sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen davranışları da kapsar. Kamuya yönelik nefret söylemleri (örnekse, politikacıların konuşmaları)
	Literatür ve müzik	<ul style="list-style-type: none"> Seri üretim sonucu hazırlanan ve birden fazla alıcıya yollanan hakaret içerikli literatür ve müzik. Bu kategori, bireysel nefret maillerinden ziyade, kitlelere yönelik mailleri kapsar. Bireylere yönelik nefret mailleri, (içeriğine bağlı olarak) Kötü davranışlar veya Tehdit bölümlerinde ele alınmıştır. Alımlayıcının LGBTİ topluluğuna üye olup olmamasından bağımsız olarak, kendiliğinden hakaret içeren literatür.
Ayrımcı olaylar		<ul style="list-style-type: none"> Suç olarak değerlendirilmeyen her türlü ayrımcı olay

Mevcut rapor Uluslararası Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve Interseks Derneği’nin (ILGA) Avrupa bölgesini teşkil eden ILGA-Avrupa tarafından desteklenen **Homofobik ve transfobik şiddetin raporlamasını artırın** projesinin bir çıktısıdır. Projenin hedefi Avrupa’daki lezbiyen, gey, biseksüel, trans veya interseks (LGBTİ) sivil toplum örgütlerinin, homofobik veya transfobik nefret suçlarını ve vakalarını daha kalıcı ve sürekli şekilde izleyip rapor etmelerini sağlayacak becerilerini güçlendirmektir.

ILGA-Avrupa 2012’de bu çalışmayı hazırlamak için uyumlulaştırılmış bir veri toplama metodolojisi geliştirdi. Metodoloji; uluslararası standartlar ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın (AGİT) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR) tarafından hazırlanmış Nefret Suçları Yıllık Raporu⁸ göz önünde bulundurularak Avrupa çapında yapılan sunumların değerlendirilmesi ve ILGA-Avrupa’nın katıldığı **Gerçeklerle Yüzleşmek! Nefret suçlarını görünür kılmak** projesi⁹ gibi geçmiş deneyimlerle elde edilen uzmanlıklar üzerinden yapılandırıldı.

Homofobik veya transfobik şiddetin raporlanmasının artırılması etkinliği 2013’te başladı. ILGA-Avrupa Belgeleme ve Savunuculuk Fonu, Hollanda Hükümeti’nin desteğiyle Bosna Hersek, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Moldova, Polonya, Portekiz, İspanya, Türkiye ve Ukrayna’daki 12 ulusal ve yerel sivil toplum örgütüne özel kaynaklar sundu. Bu sivil toplum örgütleri daha önce ILGA-Avrupa tarafından geliştirilmiş olan metodoloji üzerine eğitimlere tabi tutuldular ve karşılaştırılabilir veriler üretebilmek adına bu yöntemi uygulamayı taahhüt ettiler.

Veri toplama ve yayınlama etkinliklerinin, mevcut projenin kapasite geliştirme yönünün de desteğiyle, gelecekte daha profesyonel ve sürdürülebilir temeller üzerinden geliştirilmesi bekleniyor. ILGA-Avrupa’nın metodolojisi, bu pilot girişimin ardından daha fazla sayıda LGBTİ sivil toplum örgütünün kullanımına sunulabilecek.

Herek, G. M., Gillis, J. R: & Cogan, J. C. (1999). Psychological Sequelae of Hate-Crime Victimization Among Lesbian, Gay, and Bixexual Adults. Journal of Consulting and Clinical Psychology. 67 (6), 945-951

8 <http://www.osce.org/odihr/108395>

9 <http://www.ceji.org/facingfacts>